

Örökségünk
A Lónyayak eltűnt és felfedezett világa

Tanulmánykötet

Szerkesztette:
Cieger András és Klicsu Ferenc

Tuzsér Községért Közalapítvány
Tuzsér, 2023

Felelős kiadó:
Klicsu Ferenc elnök
Tuzsér Községért Közalapítvány

A borítón Lónyay Menyhért grófi címere, 1871
(*Forrás: MNL OL K 19. KK 68. k. 106*)

A hátsó borítón:
Az Emlékév tiszteletére kiadott 80mm átmérőjű ezüst emlékérme.
Kivitelező: ÉremVerde KFT., Tervező: Kovács Zoltán szobrászművész

Nyomdai előkészítés:
Jurás László
JPG Stúdió Bt.

Készült a Greifer Press Bt.
nyomdaüzemében 1000 példányban.
Felelős vezető: Ördögh János

ISBN 978-615-01-8590-3

A kiadvány megjelenését támogatta:

Szent György Lovagrend

TARTALOM

Cieger András – Klicsu Ferenc: Előszó	9
Baracsi Endre: Lónyay 200 – A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Értéktár küldetésének tükrében.....	11
I. A család ősei	15
C. Tóth Norbert: A Lónyai (Naményi) család története a középkorban.....	17
Pálosfalvy Tamás: Az első Lónyai a történelem színpadán: Lónyai Albert.....	58
J. Újváry Zsuzsanna: A Lónyay család és a Lónyay nők a 17. században.....	70
Mészáros Kálmán: A Lónyay család a Rákóczi-szabadságharcban.....	93
Filepné Kiss Renáta: A Lónyay család Vásárosnaményban.....	112
II. A Lónyay család értékvilága	139
Rébay Magdolna: Fiúk nevelése és oktatása a Lónyay családban a 19. században	141
Bodnár Róbert: A Lónyay család és a tuzséri gyülekezet	167
Csoma László: Lónyay Gábor (1805–1885), a gazdasági szakember	182
Bodnár Krisztián: A Lónyay család és Bodrogolaszi kapcsolata a 19–20. században	187
Lenti István: Almatermesztésünk és a Lónyay család	198
Láczy Magdolna: A Széchenyi terveit megvalósító Lónyayak	205
III. Lónyay Menyhért közéleti szerepei	223
Hamza Gábor: Lónyay Menyhért. Portrévázlat	225
Melkovics Tamás: Lónyay Menyhért 1848-a, 1848 Lónyayja. A különutas politika korlátai	232
Drabancz M. Róbert: Lónyay Menyhért publicisztikája a neoabszolutizmus sajtónyilvánosságának keretei között.....	247
Pap József: Lónyay Menyhért és a Lónyayak politikai szerepvállalása a 19. században	255
Szilágyi László: dualizmus kori választások tétje – Lónyay Menyhért politikai pályája.....	262

Kovács Kálmán Árpád: A vízügy mint a politikai élet szocializációs iskolája Lónyay Menyhért pályafutásában	282
Garas Norbert: Egy maradandó Lónyay emlékmű: A Lónyay-főcsatorna története	301
Horváth István: Lónyay Menyhért társulati tevékenysége, szerepe a Tisza szabályozásában	320
Ámik Ákos: Lónyay Menyhért tevékenysége a nyírvizek szabályozása körüli vitákban	334
Majdán János: Lónyay Menyhért és a vasutak	344
Szemerey Ádám: Lónyay Menyhért és a vasút – 150 éves a Nyíregyháza– Ungvár vasútvonal	354
Szatmári Judit: Gróf Lónyay Menyhért, a Dunamelléki Református Egyházkerület főgondnoka.....	376
Sárai Szabó Katalin: Lónyay Menyhért és az iskolaügy.....	390
Kőhalmi Dezső: Lónyay Menyhért, a független magyarországi vám- és pénzügyőri tevékenység elindítója.....	399
Szakály Sándor: Dr. nagylónyai és vásárosnaményi Lónyay Menyhért gróf, a Magyar Tudományos Akadémia élén (1871–1884)	411
IV. Utódok és rokonok	418
Bene János: Tuzsér a 20. században. Az Odescalchiak – Lónyay Pálma grófnő	420
Zsoldos Ildikó: Herceg Odescalchi Zoárdné gróf Lónyay Pálma első világháborús szerepvállalásai.....	428
Bagyura János: Solymászat Magyarországon. Odescalchi Jenő Zoárd emlékére	437
B. Stenge Csaba: herceg Odescalchi Miklós, a pilóta.....	446
Holmár Zoltán: Lónyay László – egy aranyarkantyús vitéz a Lónyay családból.....	467
Kiss Endre: Herceg Lónyay Elemér (1863–1946), az ember	477
Fejérdy Gergely: Epizódok Lónyay Elemér és a Habsburgok kapcsolatának történetéből.....	485
V. Levéltári örökség	501
Beke Margit: A Lónyay család címerei és címerszerzői	503

Varga János: „... ide V. Naményba hozattatván meg hidegedett tetemei”. A naményi Lónyayak az anyakönyvek bejegyzéseiben.....	518
Künstlerné Virág Éva: A Lónyay család és levéltára	534
Csatáry György: Lónyay-iratok Bereg vármegye főispánjának levéltárában	546
Kovács Áron: Lónyay-iratok a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Levéltárában	561
Hermann Róbert: Egy ismert-ismeretlen napló titkai – Lónyay Menyhért naplójegyzetei az 1847–1848. évi utolsó rendi országgyűlésről.....	566
Boros Zoltán: Lónyay-levéltár vagy Lónyay-hagyaték? Lónyay Elemér és Stefánia belga királyi hercegnő iratai a Pannonhalmi Főapátsági Levéltárban.....	582
VI. Épített örökség.....	593
Jobbik Eszter: Az aranyosmeggyesi Lónyay-kastély	595
Dubniczky Zsolt: A bodrogolaszi és oroszvári Lónyay kastély	621
Bugár-Mészáros Károly: A tuzséri Lónyay kastély, Eszterháza magas- kultúrájának kisugárzása	644
Sepsey Zsófia: Ybl–Lónyay–Hatvany. Az építész, az építtető és a leghíresebb tulajdonos.....	666
Bugár-Mészáros Károly: Lónya középkori temploma.....	675
Vukov Konstantin: Szemelvények a környék falusi építészetéből, fa harangtoronyok építése és az ácsmesterség	701
A kötet szerzői.....	716
Támogatók és együttműködő partnerek.....	719

C. TÓTH NORBERT
A LÓNYAI (NAMÉNYI) CSALÁD TÖRTÉNETE A KÖZÉPKORBAN

Egy-egy, az idők folyamán magasra emelkedő család életében előbb-utóbb megjelent (megjelenik) az igény arra, hogy a jelenben elfoglalt helyüket a múltban is megtalálják, ezzel is bizonyítva, nem véletlen a most elfoglalt társadalmi állásuk. Minderre talán hazai viszonylatban az Esterházy család példája legjobb, ahol a valós ősök mellett kitalált személyek népesítik be a családfa korai részét,¹ ráadásul a családi levéltár állagaiban is fel-felbukkannak a nemlétező középkori birtokállomány igazolására a 17/18. század fordulóján hamisított oklevelek.² Nem kerülhette el sorsát a Lónyay³ család sem, hiszen tagjai az újkorban és az 1850-es évektől jelentős pozíciókat birtokoltak az Osztrák–Magyar Monarchiában. A család történetének első monográfiusa, Doby Antal így írt a Lónyay család múltjáról 1895-ben megjelent munkájában:

„Egyike törzsökös ős családainknak, melynek eredete és nemzedékrendi lezármazása a bevándorlási időkre vall és hiteles oklevelek szerint az Árpád-házbeli királyok alatt már a XI–XIII. században nevezetes egyéneket mutatott fel. Családi okmányok tanúsága szerint első ismert törzse Lóna Gurg volt a Keme nemzetségéből s mivel e nemzetség eredete a honfoglalással azonos, így a Lónyay-család azok közé tartozik, melyek ősei a magyarokkal jöttek be Ázsiából, tehát törzsökös magyar s így a család ősrégisége és hazafias irányában történt gyakori szereplése általánosan be volt ismerve.”⁴

E nézetében egyébként – némileg meglepő módon – megerősítette őt Szilágyi Sándor is, a munka – mai szóval – lektora, aki a szerzőhöz intézett kísérő levelében a következőket írta:

„Ez a család, mint Fejér által közölt s az I. sz. alatti mellékletben reprodukált okirat igazolja, már szent István idejében is szerepelt, s kétségtelenül az első foglalású nemzetségek közé tartozott, – már ebben az időben nagy területeken terjedő birtokoknak volt tulajdonosa s mint ilyen történetünk minden korszakában szerepelt.”⁵

¹ Eszterházy János: *Az Eszterházy család és oldalágainak leírása*. Bp., 1901.

² *Zsigmondkori oklevéltár I–XV. (1387–1428)*. Szerk. Mályusz Elemér, Borsa Iván, C. Tóth Norbert, Neumann Tibor, Lakatos Bálint, Mikó Gábor. (A Magyar Nemzeti/Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39, 41., 43., 49., 52., 55., 59. és 61.) Bp., 1951–2022. (= ZsO) VIII. 222., 255., 356., 537. sz., XIII. 426., 529. sz., vö. Soós István: Esterházy Pál nádor és a Neoquistica Commissio. *Századok* 143. (2009) 815–826.

³ A család nevét a bevett szokások szerint fogom írni, tehát a középkori történetükről szólva Lónyai, az utáni időszakra vonatkozólag pedig Lónyay formában.

⁴ Feöldi Doby Antal: *Lónyay család nagy lónyai és vásáros naményi gróf, báró és nemes. Mutatvány a szerző ily című munkájából: a magyarországi benszülött és beköltözött mánás gsaládok(!) ismertetése*. Bp., 1895. 7.

⁵ Uo. 5.

A hivatkozott I. szám alatti, Fejér György által közölt, IV. Béla király nevében 1245-ben kibocsátott oklevél, amelyben megerősítette a családot az I. Béla király adománya révén elnyert birtokaikban,⁶ mondanunk sem kell: jóval későbbi⁷ hamisítvány.⁸ Ráadásul az adománylevélben szereplő Lónya fia Lászlót tévesen kötették össze a Lónyai családdal, hiszen azok a névadó birtokukat éppen négy évtizeddel később, 1285-ben nyerték el. A különböző „eredetmondák” között (a – mellesleg ismeretlen – Keme-, illetve Csák-nemzetségből való származtatás) Karácsonyi János vágott rendet,⁹ habár az általa megadott Koppány-nemzetségbeli származást¹⁰ sem sikerült egyelőre igazolni. Karácsonyi volt az, aki egyúttal eloszlatta, mintegy válaszul a Doby munkájára, a különböző nagynevű családok eredetét fedő és uraló a romantikus ködöt is:

„Ritka dolog a magyar családok történetében, hogy azoknak tagjai századokon át mindig tevékeny részt vegyenek hazánk közéletében. Fel lehet [hozni] példának okáért a herceg és gróf Eszterházyak, gróf Károlyiak, gróf Nádasdyak, gróf Niczkyek és gróf Czirákyak nemzedékrendjét oly messzire vagy még egy ízzel előbbre vinni, mint a Lónyayakét, de hogy ezek az Árpád-korban már tevékeny részt vettek volna hazánk közéletében, s hazánk vezérlő férfiai közé tartoztak volna, arról semmit sem tudunk, holott a Lónyay-család őseiről ezt alább kimutatjuk. (A Batthyányak, Erdődyek, Pálffyak, Szápáryak stb., még kevésbé jöhetnek e helyütt tekintetbe, mert nemzedékrendüket nem lehet az Árpádkorba felvinni). Méltán mondjuk azt is, hogy az első Lónyayak pályafutása ismeretlen volt. Művelt közönségünk körében jóformán csak két, régi Lónyay ismeretes: Lónyay Zsigmond és ennek leánya Anna.” (Mindketten a 17. században éltek.) „Ámde ezeken kívül közönségünk a Lónyay-családnak XVI. és XVII. században élő s kivált haditéren annyira kiváló tagjairól alig hallott valamit. A XIII–XV. századokban élő tagjairól meg nem is tudhatott semmit, mert hiszen maguk a nemzedékrend-írók és családtörténeti művek sem közöltek róluk semmi egyebet, mint a csupasz, itt-ott elferdített neveket, tetézzve érthető, de azért sajnálatos tévedéssel és hibás vérségi összeköttetésekkel.”¹¹

A Lónyai család történetének kezdetét tehát, amennyire az akkori forrásismeret lehetővé tette, Karácsonyi János tárta fel és az általa használt okleveleket dolgozata függelékeként a nagyközönség számára is elérhetővé tette.¹² Megbízható forrásfel-

⁶ *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Cura et studio Georgii Fejér. Tom. I–XI.* Buda, 1829–1844. IV/1. 392.

⁷ Írásképe alapján, habár megpróbálták utánozni annak az oklevélnek az írását, amelyről IV. Béla király pecsétjét levették, a 15/16. században készülhetett.

⁸ *Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I–II.* Szerk. Szentpétery Imre–Borsa Iván. Bp., 1923–1987. (= Reg. Arp.) 824. sz. (Magyar Nemzeti Levéltár [MNL], Diplomatikai Fényképgyűjtemény [= DF] 207009.)

⁹ *Az első Lónyayak. Családtörténeti tanulmány.* Írta és oklevéltárral felszerelte Karácsonyi János. Nagyvárad, 1904. 17–19.

¹⁰ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 30–31.

¹¹ Uo. 6–7.

¹² Uo. 75–115. (1280 körül – 1493. közötti oklevelek).

tárása révén a család múltja az Anjou-kor első harmadáig nagyrészt feldolgozottnak mondható,¹³ jóllehet a szisztematikus oklevélkiadás következtében előkerült újabb források lehetővé teszik annak, illetve az általa (Karácsonyi János)¹⁴ és az ő nyomán Engel Pál¹⁵ által megrajzolt családfa kiegészítését, valamint továbbvitelét a 16. századra.

A jelen dolgozat keretében az első és legfontosabb célom a család 14. században élt tagjainak nemzedékrendi összekötése a 15. század végén, 16. század elején élt családtagokkal, különösen fontos e tekintetben a Mátyás- és Jagelló-korban kiemelkedő szerepet játszó Lónyai Albert személyének beillesztése a családfába. A genealógiai adatok összegyűjtése természetesen a kiadott – elsősorban az Anjou-kori oklevéltár¹⁶ és a Zsigmondkori oklevéltár¹⁷ – és a kiadatlan – főként a Lónyay-család levéltárában lévő¹⁸ – okleveles anyag alapján történt. A kutatás egyenes következménye volt, hogy eddig ismeretlen adatok kerültek elő a családtagok „közéleti” szereplésére és társadalmi kapcsolataira, továbbá birtokaikra. Az alábbiakban tehát ezen új adatok felhasználásával több fejezetben fogom tárgyalni az előbbi témákat – a birtoktörténetet csak Lónyai Albert színre lépéséig, mivel az általa befutott pálya új lehetőségeket nyitott a család számára. A fejezetek szerinti tárgyalást az indokolja, hogy klasszikus értelemben vett családtörténetet a Lónyaiak 16. század előtti történetéről – de meglehet, még a 17. század iról sem – nem lehet írni a források hiányos fennmaradása miatt. Valójában csupán egyetlen családtag, a már említett Lónyai Albert pályafutása követhető végig és rajzolható meg több-kevesebb sikerrel.¹⁹ (Korábban, 1877-ben Fraknoi Vilmos Albert velencei követségeit ismertette már megpróbálta feltárni leszármazását a forráskiadás elé írt bevezetőjében, de összefoglalója téves adatokat tartalmaz).²⁰ Az egyes fejezetek előtt röviden tekintsük át a család leszármazási tábláját (az új adatokkal bővített, a könnyebbség végett általam ágakra és alágakra bontott családfát lásd a Függelékben).

A család leszármazása

A Lónyai család első ismert tagja Berentei Nána fia, Küke Jakab volt, aki 1285-ben IV. László király adományára révén nyerte el a család névadó települését, Lónyát,

¹³ Uo. 35–42. (Árpád-kor), 43–62. (Anjou-kor első fele).

¹⁴ A családfát lásd uo. 8–9. oldalak között.

¹⁵ Engel Pál: Középkori magyar genealógia. In: *Magyar középkori adattár*. CD-ROM. Arcanum Digitéka, Bp., 2001. (= Engel: Genealóga) Lónyai.

¹⁶ *Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. I–XV. (1301–1331), XVII–XL. (1333–1356), XLII. (1358), XLVI–LI. (1362–1367)*. Szerk. Almási Tibor, Blazovich László, Géczy Lajos, B. Halász Éva, Kőfalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Papp Róbert, Piti Ferenc, Rábai Krisztina, Sebők Ferenc, Teiszler Éva, Tóth Ildikó. Bp.–Szeged, 1990–2022.

¹⁷ ZsO I–XV.

¹⁸ MNL Diplomataikai Levéltár (= DL) (Q szekció), Családi levéltárak (P szekcióból), Lónyay család (Q 116).

¹⁹ Vö. Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 63–71.

²⁰ Fraknoi Vilmos: Lónyay Albert velencei követségei 1501–1515. *Magyar Történelmi Tár XXII.* (II/10.) Bp., 1877. 3.

illetve egyéb birtokokat.²¹ Jakab kétszer házasodott, első feleségétől Pósa nevű fiát ismerjük, neki egy *Magytha* nevű leánygyermek született.²² Az ő férje Mojs fia Mihály lett, leányuk, Katalin pedig Megyericsei György szlavón ítélmesterhez ment feleségül.²³ Küke Jakab második, Hontpázmány nembeli Kozma leányával kötött frigyéből legalább öt gyermek született: Bencenc, Kozma, Jakab és Miklós,²⁴ továbbá Katus, aki Imregi András felesége lett.²⁵ A négy fiú közül Kozmának – noha ismert felesége, Klára, aki Szalók nembeli²⁶ Fényes fia Lóránt/Roland leánya (1321) volt²⁷ – és Miklósnak nem ismerjük utódait, míg Bencenc a lónyai ág, Jakab pedig a naményi ág őse lett. (Lásd az I. táblát.)

A lónyai ág

Küke Jakab fiának, Bencencnek ismeretlen nevű feleségétől három fiát, Kozmát és Jánost (1312),²⁸ valamint Györgyöt (1327)²⁹ ismerjük. Utódai ismét csak a két utóbbinak voltak: Jánosnak László (1380),³⁰ Vitéz³¹ István, Mihály és Kónya (1385),³² míg Györgynek Ferenc (1380),³³ Gábor(jános) és Péter (1390)³⁴ nevű fiai, valamint Katalin (1405)³⁵ nevű leánya. (Lásd a II. és III. táblát.)

Bencenc fia János alágából (lásd a II. táblát) ismét két fiúnak ismerjük leszármazóit: Vitéz Istvánnak István és András (1398),³⁶ Katalin – aki Fugyi János – és Jusztina (1418)³⁷ – aki Pocsaji Péter felesége volt (róluk még lásd alább) – nevű gyer-

²¹ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 77. (Reg. Arp. 3397. sz., MNL DL 84275.)

²² Karácsony: *Az első Lónyayak* 99.

²³ Pálosfalvi Tamás: *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*. (Magyar történelmi emlékek. Értekezések) Bp., 2014. 118.

²⁴ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 77. (Reg. Arp. 3397. sz., MNL Diplomatikai Levéltár [=DL] 84275.)

²⁵ 1351: Anjou XXXV. 160. sz.

²⁶ Németh Péter: *A középkori Szatmár megye települései a 15. század elejéig*. (A nyíregyházi Jósa András Múzeum Kiadványai 60.) Nyíregyháza, 2008. 197.

²⁷ Anjou VI. 281., 807–808. sz.

²⁸ *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásónkeő. A zichi és vásónkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára*. Szerkesztik Nagy Imre, Nagy Iván, Véghely Dezső, Kammerer Ernő, Döry Ferenc, Lukcsics Pál. I–XII. Bp., 1871–1931. (= Zichy) I. 136. (MNL DL 76223., Anjou III. 214. sz., hibás regeszta.)

²⁹ Anjou XI. 225. sz.

³⁰ MNL DL 84297.

³¹ 1418: ZsO VI. 2500. sz.

³² MNL DL 84301.

³³ MNL DL 84297.

³⁴ MNL DL 84307.

³⁵ C. Tóth Norbert: A leleszi konvent országos levéltárában lévő Acta anni sorozatának oklevelei. II. közlemény, 1400–1410. (Pótlás a Zsigmondkori oklevéltár II. kötetéhez) In: *A nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve* 48. (2006) 323–442. (= Lelesz), 356/91. sz.

³⁶ MNL DL 84314.

³⁷ ZsO VI. 2699. sz.

mekeit, Mihálynak pedig Domokos és Ágoston (1399),³⁸ valamint Miklós (1410)³⁹ nevű fiait, továbbá Dorottyá (1427) nevű leányát, aki Csapi Pál felesége volt.⁴⁰

Vitéz István két fia közül csak Andrásnak voltak utódai, György (1410)⁴¹ és Antal (1437).⁴² Közülük Györgynek nem volt családja, míg Antal esetében egyelőre nem eldönthető, hogy az ő vagy a másik, alább említendő Mihály fia Domokos fia Antal utóda volt-e Albert zenggi kapitány.

Visszatérve a mondott Mihály leszármazottaira, a három fiú közül csupán Domokosnak ismerjük utódait, a már említett Antalt és Jánost (1437).⁴³ Bencenc fia János alágából származó valamelyik Antal vitte tovább a családot négy fia révén: Albert (1476),⁴⁴ Mihály (1480),⁴⁵ Menyhért – az ő felesége, Pányi Bernát özvegye, Katalin (1505) volt⁴⁶ – és János (1490).⁴⁷ A négy fiú közül csupán Albertnek lettek utódai. Ő kétszer házasodott, az első feleségétől, Csapi András leányától, Erzsébettől három gyermeke, Miklós, Borbála és Katalin született (1506),⁴⁸ a másodiktól, az ismeretlen családból való Anasztáziától pedig négy, Kristóf, Péter, Farkas és Marina (1513).⁴⁹ Albert fiai közül egyedül Péternek ismerjük utódait a kisasszonyfalvi Istvánfi János leányától, Magdolnától született Ferenc és Lajos személyében (1547).⁵⁰ Albert és Erzsébet leánya, Lónyai Borbála Jagelló Anna hercegnőnek, Ferdinánd osztrák főherceg – 1526-tól magyar és cseh király – feleségének az udvarhölgye volt, aki Hans von Weisprach személyében előkelő házasságot szerzett neki 1522-ben.⁵¹ – Az 1530-as évektől szerepel a forrásokban még egy Gergely nevű lónyai családtag, de őt egyelőre nem tudjuk egyik személyhez sem kötni.⁵²

Bencenc fia György alágában (lásd a III. táblát) mindhárom fiúnak születtek utódai. Ferencnek György és Miklós (1399)⁵³ nevű fiai voltak, utódaik nem ismeretesek. Gábor(jános)nak egy Jakab (1399)⁵⁴ nevű fia volt, míg Péternek Kállói

³⁸ Zichy V. 113–115.

³⁹ ZsO II. 8101. sz.

⁴⁰ ZsO XIV. 658. sz.

⁴¹ ZsO II. 8101. sz.

⁴² MNL DL 84433.

⁴³ Uo.

⁴⁴ MNL DL 30577.

⁴⁵ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 109. (MNL DL 100936.)

⁴⁶ Bártfai Szabó László: *Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599-ig*. Bp., 1938. 319/1229. sz., 1516: MNL DF 253823., fol. 267r.

⁴⁷ MNL DL 101108. – 1513-ban hunyt el (MNL DL 108335.).

⁴⁸ MNL DL 75733., vö. Pálosfalvi: *Noble Elit* 452.

⁴⁹ DL 106083. pag. 101.

⁵⁰ MNL OL E 148. a-18-13. és E 148. a-251-16.

⁵¹ Csermelyi József: Egy 16. századi soproni ispán és városkapitány, Hans von Weisprach. *Soproni Szemle* 69. (2015) 8–15., 9–10.

⁵² 1530: C. Tóth Norbert: Bereg megye járásai a középkorban. *Szabolcs–Szatmár–Beregi Szemle* 40. (2005) 184–186.; 1546: MNL OL P 450. II-a-1-18.; 1547: Gergely Lónyai Péter consanguineus-a (MNL OL F 4 Maramaros 3-10.), 1575-ből ismerjük fiait: János és György, valamint az előbbi szintén Gergely nevű fiát (MNL OL P 450. II-28-31. és II-29-34.).

⁵³ Zichy V. 113–115.

⁵⁴ Uo.

Egyed fia Simon fia Imre leányától, Potenciánától (1414)⁵⁵ László (1399)⁵⁶ és Katalin (1414) nevű gyermeke született. Az utóbbi Lászlónak egy István (1446)⁵⁷ nevű fiára maradtak adataink. Velük az alág kihalt.

György alágát Gábor(jános) fia, Jakab vitte tovább, neki három fiát, Demetert és Miklóst (1427),⁵⁸ valamint Andrást (1445)⁵⁹ ismerjük. Az utóbbi felesége – valószínűleg – a Kistárkányi családból származó Mária (1452) volt,⁶⁰ akitől István, László és Péter (1480),⁶¹ valamint (Nagy) János (1485)⁶² nevű fiai születtek. A négy testvér közül Lászlónak és (Nagy) Jánosnak tudunk utódairól: az előbbinek Jusztina (1518)⁶³ nevű feleségétől két gyermeke született, János és Ilona (1516),⁶⁴ aki előbb Szakolyi Ferenchez (1518),⁶⁵ majd Körösi Miklóshoz (1528)⁶⁶ ment feleségül. Az utóbbinak, (Nagy) Jánosnak (†1519)⁶⁷ Szirmai Fóris leányától,⁶⁸ Dorottya-tól (1518)⁶⁹ – akinek második férje Patócsi Antal (1520) lett⁷⁰ – három gyermeke, István, András és Lőrinc (1516)⁷¹ született. Közülük Istvánnak felesége nevét nem, de János (1548)⁷² nevű fiát ismerjük. Öcse, András Csobaji Lúciát (1544)⁷³ – János és Károlyi Mátyás leánya, Zsófia leányát – vette feleségül, akitől István (1571)⁷⁴ nevű fia származott. (Lásd a III/a táblát.)

A naményi ág

Küke Jakab azonos nevű fiának, Jakabnak a feleségétől, Losonci Dénes leányától, Klárától (1348)⁷⁵ két gyermeke, Miklós és László (1337)⁷⁶ született. Miklósnak

⁵⁵ ZsO IV. 2094., 2209. sz.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ MNL DL 84470.

⁵⁸ ZsO XIV. 189. sz.

⁵⁹ ZsO I–XV. 1147. sz.

⁶⁰ MNL DL 14577.

⁶¹ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 109. (MNL DL 100936.)

⁶² MNL DL 103911.

⁶³ MNL DL 84635.

⁶⁴ MNL DL 84626.

⁶⁵ MNL DL 84633., 84635.

⁶⁶ MNL OL P 72. 421-2. – Fiuk, Körösi János 1571-ben szerepel (MNL OL P 450. II-3-1.).

⁶⁷ Végrendelete 1518. december 25-én kelt (MNL DL 84635., lásd a Függelék II. alatt), Dorottya 1519 októberében már özvegy volt (MNL DL 23252.).

⁶⁸ MNL Országos Levéltár (= OL) P 423. 1-1532-2.

⁶⁹ MNL DL 84635.

⁷⁰ *Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez. I–II.* Bp., 1919. II. 544–546., lásd még MNL DL 84646.

⁷¹ MNL DL 84626.

⁷² MNL OL P 450. II-28-27.

⁷³ MNL OL P 392. I-2-338., apja és anyja nevére lásd Uo. P 451. 1-1547-1.

⁷⁴ MNL OL P 450. II-3-1.

⁷⁵ Anjou XXXII. 78. sz.

⁷⁶ MNL DF 233621. (Anjou XXI. 411. sz., a neveknél hibás regeszta).

három, László (1385),⁷⁷ János (1388)⁷⁸ és Mihály (1390)⁷⁹ nevű gyermekét ismerjük. (Lásd a IV. táblát.)

Miklós alága László fia, Istvánnal (1410)⁸⁰ kihalt (neki 1448-ból fennmaradt a végrendelete is),⁸¹ Mihálynak ugyanis nem, Jánosnak pedig csak leányai – Dorottya és Feliciána (1419)⁸² – születtek.

László alága fiaival, Péterrel (1371)⁸³ és Szaniszlóval (1378)⁸⁴ folytatódott. Kettőjük közül azonban csak az utóbbinak születtek gyermekei – ők már következetesen Naményinek nevezték magukat – mégpedig Dersi Kántor Lóránt leányától, Klárától.⁸⁵ A legkorábban László és Miklós (1410),⁸⁶ majd Katalin (1417)⁸⁷ tűnik fel a forrásokban, míg a negyedik gyermekről, Istvánról jóval a halála utánról maradt ránk adat, az ő felesége Ártánci Virág volt.⁸⁸

A család fennmaradását Miklós biztosította, akinek Keresztúri Helele Tamás leányától, Jusztinától – 1459-ben már özvegye⁸⁹ – István (1454)⁹⁰ és Gergely (1478)⁹¹ nevű fiai születtek. Istvánnak felesége neve nem, ellenben négy gyermeküké ismeretes: Miklós, Pál, Jusztina és Anna (1480).⁹² Utódaikról viszont egyiküknek sem tudunk. Gergelynek azonban Ráskai Miklós leányától, Ilonától (1478)⁹³ egy Balázs (1480)⁹⁴ nevű fia született, akinek felesége egy bizonyos Anna lett (1522-ben már özvegy),⁹⁵ gyermeküket pedig Ágostonnak (1523)⁹⁶ hívták. A naményi ág jelenlegi adataink szerint Ágostonnal kihalt, 1530-ban a korábban kezükön tartott birtokok esetében mindenhol „Naményi Balázs özvegy” megnevezéssel találkozunk.⁹⁷

⁷⁷ MNL DL 84301.

⁷⁸ MNL DL 84305.

⁷⁹ MNL DL 84307.

⁸⁰ ZsO II. 8101. sz.

⁸¹ MNL DL 54908. (szövegét lásd Függelék I/3. sz. alatt, feldolgozását lásd a „Két végrendelet” című fejezetben.)

⁸² ZsO VII. 121. sz.

⁸³ MNL DL 84286.

⁸⁴ MNL DL 84293.

⁸⁵ Vö. 1483: MNL DL 62352.

⁸⁶ ZsO II. 8101. sz.

⁸⁷ ZsO VI. 1298. sz.

⁸⁸ MNL DL 84547.

⁸⁹ MNL DL 38328.

⁹⁰ MNL DL 55574.

⁹¹ MNL DL 84547., Karácsonyi: Az első Lónyayak 108. (MNL DL 100903.)

⁹² MNL DL 84553.

⁹³ MNL DL 18018.

⁹⁴ MNL DL 84547., Karácsonyi: Az első Lónyayak 108. (MNL DL 100903.)

⁹⁵ MNL DL 84646.

⁹⁶ MNL DL 62454.

⁹⁷ C. Tóth: Bereg megye járásai 184., 186.

A naményi Pocsajiak

Az Ákos nembeli⁹⁸ Pocsaji család házasság révén szerzett részeket Lónyán és Kislónyán, illetve Naményban is: 1418-ban Lónyai István fia, András testvéreinek, Katalinnak – Pocsaji Péter feleségének – és Jusztinának – Zoárd nembeli⁹⁹ Fugyi János özvegyének – száz új forintért adta zálogba lónyai és kislónyai részeit.¹⁰⁰ Két évvel később már Péter és Katalin gyermekeivel, Lászlóval és Dorotttyával (1420) is találkozunk.¹⁰¹ A harmadik testvér, Antal neve csak évtizedekkel később (1450) bukkan fel, mint aki *carnalis* testvére Lászlónak.¹⁰² Ez alapján valószínű, hogy Péternek egy következő házasságából született. Némileg bonyolítja a helyzetet, hogy a családból ismerünk egy másik Lászlót is, aki 1415 és 1427 között szerepelt:¹⁰³ ő Mátyás fia Miklós fia volt (e László testvére, János 1418 és 1424 között adatolható),¹⁰⁴ az 1430-es években viszont már nem kerül elő neve a forrásokból. Péter fia Lászlónak Zoárdfi Krisztinától (1459-ben már özvegy) nem születtek utódai,¹⁰⁵ míg Antalnak ismeretlen nevű feleségétől Borbála és Katalin (1480)¹⁰⁶ nevű leányai ismertek. Velük a jelek szerint lezárult a naményi Pocsajiak sora. (Lásd az V. táblát.)

A családi birtokok

A Lónyai család birtokállománya a kor viszonyai között, legalábbis a 15. század második feléig, állandónak mondható és – a kor forrásadottságai mellett – viszonylag jól megismerhető. Köszönhető ez elsősorban annak, hogy egyfelől fennmaradt a családi levéltárunk, másfelől megőrződött benne néhány olyan oklevél, amelyben felsorolták szinte valamennyi (örök)birtokukat. Az egyik ilyen Zsigmond király 1418. november 8-i, a leleszi konventhez szóló parancslevele. Eszerint Lónyai Ferenc fiai, György és Miklós, *László/Miklós fiai, János és István* (a dölten szedett nevek összekeveredtek a két példányban is megőrződött szöveg két változatában),¹⁰⁷ Mihály fiai, Domokos, Ágoston és Miklós, Gábor fia Jakab, Péter fia László, Szaniszló fiai, László és Miklós, továbbá Vitéz István fia András nevében elmondták a budavári királyi kancellárián,¹⁰⁸ hogy a felsoroltak a Bereg megyei Lónya, másik

⁹⁸ Engel: *Genealógia*, Ákos nem 5. Pocsaji ág, 1. tábla: Pocsaji.

⁹⁹ Engel: *Genealógia*, Zorád nem 3. tábla: Fugyi.

¹⁰⁰ ZsO VI. 2699. sz.

¹⁰¹ Zichy VI. 609.

¹⁰² MNL DF 212144.

¹⁰³ 1415: ZsO V. 468. sz., 1427: ZsO XIV. 115. sz.

¹⁰⁴ 1418: ZsO VI. 2552. sz., 1424: ZsO XI. 184. sz.

¹⁰⁵ MNL DL 38325.

¹⁰⁶ MNL DL 100935.

¹⁰⁷ A leleszi konventnek két példányban maradt fenn a privilégiuma (MNL DL 84358. és DF 211861.), az előbbiben László, az utóbbiban Miklós szerepel a két testvér apjaként, úgy tűnik azonban, hogy valamikor, vagy a lejegyzéskor, vagy a parancslevél átírásakor végzetesen összekeveredtek a nevek, mivel egyik leszármazási kombináció sem ismert a családfán. A László név mindkét előfordulásánál törlés és javítás nyoma látszik.

¹⁰⁸ A király ekkor Regensburgban tartózkodott (Engel Pál – C. Tóth Norbert: *Itineraria regum et reginarum. Királyok és királynék itineráriumai [1382–1438]*. [Subsidia ad historiam medii aevi

Lónya, Harangláb, Bótrágy, Bátyú és Namény, valamint a Zemplén megyei Bári birtokok tulajdonába, amelyeket ők, csakúgy mint őseik, most is békében birtokolnak, királyi újadomány címén be akarnak kerülni. A leleszi konvent privilégiuma szerint a királyi ember által elvégzett iktatás és bevezetés rendben lezajlott, azaz senki sem jelezte ellenvetését a megyebeli nemesek közül.¹⁰⁹ (A királyi újadomány – *nova donatio* – a család szempontjából azt jelentette, hogy az abban a pillanatban bármilyen jogcímen, azaz öröklés, vétel vagy adomány révén kezükön lévő birtokok eredetbeli különbsége eltűnt, és ettől kezdve mindegyik adományos birtoknak számított. Ezenfelül azonban ugyanilyen fontos volt, hogy az újadomány az egész nemzetséget és fiági leszármazóikat tette meg a vagyon örökösévé.)¹¹⁰ Jóllehet Zsigmond királynak a birtokok újadományozásáról szóló oklevele – ami valójában, mint láttuk, azt jelentette, hogy az uralkodó megerősítette őket azok birtokában – ugyan nem maradt fenn, de egy másik forrásunk alapján mégis rekonstruálható, hogy melyik családtag és mikor járhatta ki azt az uralkodónál. Alig fél évvel korábban, 1418. június 18-ról ismerünk ugyanis egy másik oklevelet, amelyet a Strassburgban tartózkodó Zsigmond király bocsátott ki Lónyai Ferenc fia György részére. Ebben az uralkodó a György által a neki és a Szent Koronának tett hűséges szolgálatai fejében azt a kiváltságot biztosította a családnak, hogy a Bereg megyei Namény birtokukon minden év úrnapiján¹¹¹ és Mihály-napkor (szept. 29.) a királyi városokban szokásos módon éves vásárt tarthatnak.¹¹² A privilégium alapján joggal gondolhatunk arra, hogy György nemcsak a vásártartási engedélyt, hanem a birtokok tulajdonjogának megerősítésére vonatkozó oklevelet is ekkor kérte, illetve érdemelte ki Zsigmond királynál. Arról viszont, hogy kinek a familiárisaként járt György a Német-római Birodalomban, nem tudunk érdemi információt. Nem sok segítséget nyújt e tekintetben az sem, hogy az oklevelet a kancellária Szántói Lack Jakab volt erdélyi vajda¹¹³ relációjára állította ki (azaz ő ismertette az ügyet és viselte a felelősséget érte), mivel semmilyen más adatunk sincsen arra, hogy György az ő kíséretéhez tartozott volna. Mindenesetre annyit leszögezhetünk, hogy a Lónyai család egyik tagja részt vett Zsigmond király nyugati utazásán (vagy legalábbis az uralkodó környezetében tartózkodott annak vége felé).¹¹⁴

A másik, hat évtizeddel későbbi oklevél egy zálogosításról szól: 1478-ban Naményi Miklós fiai, István és Gergely elzálogosították a néhai Naményi Szaniszló fiának, Istvánnak a Bereg megyei Namény, Lónya, Kislónya, Bátyú, Harangláb, Bótrágy és Sziget, továbbá a Zemplén megyei Bári birtokon, valamint a Körös megyei

Hungariae inquirendam 1.] Bp., 2005. [Itineraria 1382–1438.] 102.).

¹⁰⁹ ZsO VI. 2500. sz.

¹¹⁰ Lásd minderre Engel Pál: Nagy Lajos ismeretlen adományreformja. *Történelmi Szemle* 39. (1997) 137–157.

¹¹¹ Mivel változó ünnepről van szó, pontos napi kelet nem adható.

¹¹² ZsO VI. 2058. sz.

¹¹³ Engel Pál: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II.* (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 5.) Bp., 1996. (= Archontológia 1301–1457.) I. 14.

¹¹⁴ Vö. *Itineraria 1382–1438.* 97–103.

Vámhida, Diósfalva, Gradisa, Ravana és Korbonik birtokokon lévő részeit.¹¹⁵ Mint látható, az 1418. évi felsoroláshoz képest a legnagyobb különbség a szlavóniai birtokok felbukkanása 1478-ban, ám ez esetben nem az történt, mint várnánk, hogy a család időközben újabb birtokokat szerzett, hanem egészen más áll a háttérben. Mielőtt azonban erről szólnék, lássuk a Bereg megyei birtokállomány változását!

Az 1418. évi újadományban felsorolt birtokok egy része már a kezdetektől a család kezén volt: a Bereg megyei két Lónyát – azaz Lónyát és Kislónyát, vagy ahogy még a források emlegetik, Nagy- és Kislónyát – a hozzájuk tartozó Bótrágy és Bátyú nevű falvakkal, továbbá az Ung megyei Szalóka falut még IV. László királytól nyerte el 1285-ben Berentei Nána fia, Kúke Jakab, illetve négy fia.¹¹⁶ Ezek közül Szalóka birtokról az 1340-es évek második felében kénytelenek voltak lemondani a leleszi konvent javára.¹¹⁷

A Zemplén megyei Bári (vagyis Nagybári) birtok 1296-ban már Kúke Jakab kezén volt,¹¹⁸ a szintén e megyebeli Kisújlak birtokot pedig egyszer említik tulajdonuként (1318).¹¹⁹ Bári birtokot a Lónyai család 1410-ben szerette volna elcserélni az Upori család Bereg megyei Pusztacsama birtokára,¹²⁰ de az ügylet számunkra ismeretlen ok miatt nem valósult meg, és Bári – amint láttuk – későbbiekben is tulajdonukban volt.

Az 1418-as oklevélben szereplő Bereg megyei Harangláb falu az 1285-ben elnyert lónyai uradalom területén keletkezhetett valamikor a 14. század végén (a település az Árpád-korból nem adatolható),¹²¹ de hogy pontosan mikor, nem tudjuk. Egy biztos, 1410-ben már említik Lónyai Miklós fia, János haranglábi officiálisát, Antalt és ottani jobbágyát, Basó Istvánt.¹²²

Az előbb Szatmár, majd Bereg megyéhez számított Namény birtokot a Lónyaiak valamikor az Anjou-kor első felében szerezhették meg,¹²³ 1352-ben ugyanis Lajos király már Lónyai (Kúke) Jakab fia Jakab és fia, László, illetve (Kúke Jakab fia) Bencenc fiai, György és János kérésére engedélyezte hetivásár tartását a szerdai

¹¹⁵ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 108. (MNL DL 100903.)

¹¹⁶ „duas videlicet villas Lonya vocatas cum villis sibi spectantibus Boltragh scilicet et Batew vocatis in comitatu de Beregh existentes et villa Zaloka in comitatu de Vngh constituta” – Reg. Arp. 3397. sz., Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 76. – A Bereg megyei településekre lásd sorrendben Györfly György: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I. Bp.*, 1987. (3. kiadás) (= ÁMTF) 543., 535., 530.

¹¹⁷ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 56–57., lásd még Kovács Viktória: A leleszi premontreiek szalókai birtoklásának háttere. *Történelmi Szemle* 57. (2015) 265–280., illetve Németh Péter: *A középkori Szabolcs megye települései*. Nyíregyháza, 1997. 171.

¹¹⁸ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 79. (Szöcs Tibor: *Az Árpád-kori országbírók, udvarbírók és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke. Regesta iudicum curiae regiae, reginalis et ducalis et vices gerentium eorum tempore stirpis Arpadianae critico-diplomatica*. [A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kiadványai II. Forráskiadványok 58.] Bp., 2020. 248. sz.)

¹¹⁹ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 38., 83. (Anjou V. 322. sz.)

¹²⁰ ZsO II. 8101. sz.

¹²¹ Vö. ÁMTF I. 540.

¹²² ZsO III. 810. sz.

¹²³ Németh: *Szatmár* 197. (322. sz.)

napokon.¹²⁴ Utóbb minden bizonnyal áthelyezték a hetivásár napját egy nappal későbbre, csütörtökre, mivel 1412-ben és 1426-ban is e napot említették az oklevelek.¹²⁵ A heti mellett, mint láttuk, 1418-ban két ünnepre országos vásártartási engedélyt is elnyertek a település birtokosai, sőt valamikor a 15. század folyamán még egy országos évi vásártartási alkalmat kaptak, 1500-ban ugyanis Naménynak Gergely-napi (márc. 12.) vásárát említik.¹²⁶ Mindezek okán korántsem véletlen, hogy a települést a későbbiekben – megkülönböztetendő a Szatmár megyei Kisnaménytől¹²⁷ – Vásárosnamény néven emlegették.

Ugyancsak nem szerepel sem az 1285., sem pedig az 1418. évi felsorolásban a szintén Bereg megyei Sziget nevű birtok. A hely szintén nem létezett még az Árpád-korban;¹²⁸ eddigi tudomásunk szerint neve legkorábban a már idézett 1478. évi zálogosító oklevélben bukkan fel,¹²⁹ későbbi adatok alapján egy, Kislónyától északra, illetve Szalókától délre – félúton – fekvő prédiáról lehet szó (1549-ben másfél lakatlan telek volt rajta).¹³⁰

Az 1478. évi forrás szerint – mint láttuk – az ország másik részén, Szlavóniában is volt még a családnak egy uradalma, amelynek meglétére ugyan már a 14. század elejétől rendelkezünk szórványos adatokkal, ám neve mégsem szerepel az 1418. évi új adományról szóló privilégiumban. Ennek egyik oka világos: a leleszi konvent törvény szerint csak a saját hiteleshelyi eljárási körzetében végezhetette el a birtokok iktatását,¹³¹ így abban hiába is keresnénk a messzi délen fekvő birtokokat. A másik okot talán a forráspusztulásban találhatjuk meg, érdemes ugyanis azt már most leszögeznünk, hogy a szórványosan fennmaradt adatok ellenére az uradalom egésze vagy nagyobb része a 15. század közepéig a család kezén volt, hiszen különben V. László király 1456-ban nem tudta volna elkobozni¹³² a családba beházasodó Pocsaji utód, naményi Pocsaji Antal részeit. Az oklevelek pusztulása, legalábbis koraiak esetében, még forrással is alátámasztható (már amennyiben nem egy kisebb esemény felnagyításáról és kiszínezéséről van szó, mint oly sok egyéb hasonló esetben): 1358-ban Jakab fiai, László és Miklós meg Bencenc fiai, György és János elpanaszolták a nádornak, hogy az augusztus 9-ről 10-re virradó éjjelen bizonyos Jób és Kántor nevű emberek felgyújtották Györgynek a Lónyán álló házat, akinek a tűzben mindene elpusztult, többek között elégték a Lónyaiaknak a házban őrzött, a Felső-Tisza-vidéken, illetve a Drávántúlon fekvő birtokaikra, a lónyai vámra¹³³

¹²⁴ Anjou XXXVI. 376. sz.

¹²⁵ Weisz Boglárka: *Vásárok és lerakatok a középkori Magyar Királyságban.* (Magyar történelmi emlékek. Értekezések) Bp., 2012. 161–162. (ZsO III. 2462. sz. és XIII. 431. sz.)

¹²⁶ Uo. (ZsO VI. 2058. sz. és MNL DF 269159.)

¹²⁷ Németh: *Szatmár megye* 198. (323. sz.)

¹²⁸ Vö. ÁMTF I. 549.

¹²⁹ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 108. (MNL DL 100903.)

¹³⁰ Vö. Maksay Ferenc: *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I–II.* (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16.) Bp., 1990. I. 182.

¹³¹ Vö. C. Tóth Norbert: Adatok a megyék és a hiteleshelyek közötti viszonyra a 14. és 15. században. *Századok* 136. (2002) 362.

¹³² Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 107.

¹³³ Az ismert adatok szerint ekkor már nem volt a vám a kezükben, lásd erre Weisz Boglárka: A

vonatkozó, továbbá egyéb peres okleveleik; mindezt a leleszi konvent jelentése szerint a vizsgálat is igazolta.¹³⁴ A tűzben azonban vagy nem minden dokumentum pusztult el, vagy – ami életszerűbb –, nem az összes oklevelüket tartották György házában, mivel a naményi hetivásárt engedélyező 1352. évi adománylevél ma is megtalálható a család levéltárában.¹³⁵

A Körös megyei – későbbi nevén – vámhidai uradalmat nem tudni, mikor szerezték meg a Lónyaiak. Az biztosnak tűnik, hogy Küke Jakab fiai már birtokolták. 1325-ben ugyanis *Oresia* (azaz Diósfalva) birtokból a Mecsenica és Toplica folyók közötti részt egy gyilkosság jóvátételeként át kellett adniuk az Odolai nemeseknek.¹³⁶ Alig harminc évvel később, 1357-ben Lónyai Bencenc fia György és Jakab fia Miklós fiaik nevében is a Körös megyei Merzence vagy Toplica birtok felét átadták Megyericsei György volt ítélőmester feleségének, Katalinnak – aki Majos fia Mihály leánya volt – az anyja, Küke Jakab fia Pósa leánya, *Magytha* után járó leánynegyed fejében.¹³⁷ E történések után jó hat évtizedig – egyelőre – semmilyen adatunk sincsen a Körös megyei birtoklásukra, mígnem 1419. február 17-én Naményi Szaniszló fiai, László és Miklós felkeresték a leleszi konventet, hogy írásba foglaltassák tiltakozásukat Zsigmond király intézkedése ellen: mint megtudták, az uralkodó osztályos testvérük, Lónyai Miklós fia János kérésére leányait, Dorottyát és Feliciánát fiúsította a Szlavóniában fekvő, őket közösen illető – sajnos meg nem nevezett – birtokokban, továbbá János a nála zálogjogon lévő ingatlanokat is átadta leányainak.¹³⁸ (Ha rátekintünk a családfára [IV. tábla], akkor látható, hogy Jakab fia Miklós alágáról van szó, ahol a mondott Jánosnak csak leányai, testvérének, Lászlónak pedig egy fia, István élte meg a felnőttkort, és az utóbbi 1448 után bekövetkezett halálával ezen alágnak is magva szakadt.)

A következő adatunk a már idézett birtokelkobzó oklevél: 1456. augusztus 30-án V. László király többek között naményi Pocsaji Antaltól is elvette szlavóniai birtokait, jelesül Vámhida birtokon lévő részét, és Vitovec János szlavón vicebánnak adományozta azt, aki azután haláláig, 1468-ig kezén tartotta. Vitovec halála után az uradalom visszakerült naményi Pocsaji Antal, illetve a többi Naményi- és Lónyai-családtag kezére, mígnem Pocsaji Antal grebeni Hermanfi Lászlónak, Naményi István és Gergely pedig előbb 1478-ban Battyányi Boldizsárnak zálogosították

királyketteje és az ispán harmada. Vámok és vámszedés Magyarországon a középkor első felében. (Magyar történelmi emlékek. Adattárak) Bp., 2013. 257.

¹³⁴ „domus universas memorati Georgii filii Benchench in dicta possessione Lonya habitas quidam malitiosi homine, videlicet Joub et Cantor nominati, Dei timore postposito feria quinta elucescente ad sextam feriam proximam ante festum assumptionis virginis Marie de nocte incendissent, que quidem cum omnibus rebus utpote cistis, vestibus, indumentis, literalibus seu privilegialibus instrumentis et munimentis super possessionibus tam in ipsis partibus, quam ultra fluvium Drava vocatum et super tributis ipsorum nobilium de Lonya existentibus necnon aliis literis ipsorum causalibus habitis et confectis in eisdem repositis totaliter igne consumpte et combuste extitissent et hoc ipsi oculata facie vidissent” – Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 105–106. (MNL DL 84276.)

¹³⁵ MNL DL 84267. (Anjou XXXVI. 376. sz.)

¹³⁶ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 85–89.

¹³⁷ Uo. 99–101.

¹³⁸ ZsO VII. 121. sz.

el részüket, majd 1480-ban eladták azt szintén Hermanfi Lászlónak. Az uradalmat hosszas pereskedés után végül majd Lónyai Albert szerezte vissza (névleg) a század végén, de aztán felszámolva szlavóniai érdekeltségeit Battyányi Boldizsárnak adta oda.¹³⁹

Összefoglalva a fentieket, elmondható, hogy a Lónyai család az 1285-ben már kezén tartott (Bári) és elnyert (a két Lónya, Bótrágy, Bátyú és Szalóka) birtokállományt az Anjou-kor első felében újabbakkal (vámhidai uradalom, Namény) tudta növelni, jóllehet egyet teljesen (Szalóka), némelyekből pedig részeket (Diósfalva, Merzence vagy Toplica) elveszítettek, illetve eggyel (Kisújlak) nem tudjuk, mi történt. De ugyanebbe a kategóriába, azaz a csökkenésbe tartozik a Pocsajiak beházasodás révén történt birtokszerzése is. A Lónyaiak az általuk birtokolt területen új telepítéseket is végrehajtottak, így a 14. század végén keletkezhetett Harangláb falu, illetve a 15. század folyamán Sziget birtok. Az 1400-as évek közepén azután, köszönhetően a hektikusan alakuló belpolitikai helyzetnek, a Szlavóniában fekvő birtokuk (vagy annak egy része) előbb rövid időre, majd véglegesen és egészében kikerült a kezükből. A Mátyás-korban Naményi Pocsaji Antal és Lónyai Albert színre lépése további zálog és vétel címén megszerzett birtokokkal gyarapította a családi vagyont, így az utóbbi vásárlással szerezte meg a Bereg megyei Csetfalva, Mátyus, Som és Zápszony birtokokat¹⁴⁰ – bár tegyük hozzá, ezek a szó szoros értelmében nem kerültek be a „közösbe.”

Ha most egy pillantást vetünk a mohácsi csata utáni időszakra, akkor a következőket láthatjuk: 1530-ban Bereg megyében Naményi birtokon Naményi Balázs és Naményi/Lónyai László özvegyeinek, illetve Lónyai Gergelynek voltak részei, Kis- és Nagylónyán, Haranglábban, Bótrágyon és Bátyún szintén Naményi Balázs és Naményi/Lónyai László özvegyeinek, valamint Lónyai Gergelynek és Istvánnak, Mátyuson Naményi/Lónyai László özvegyének meg Lónyai Gergelynek és Istvánnak, Asztélyon Lónyai János özvegyének, Csetfalva, Som és Zápszony birtokokon pedig Lónyai Kristófnak.¹⁴¹ 1549-ben egy fokkal teljesebb képet kapunk a birtoklásukról, mivel ekkor nemcsak helyi (megyei), hanem az országos helyzetet is ismerjük. Így a Bereg megyei Bátyún, Bótrágyon, Haranglábban és Kislónyán Lónyai András és Gergely birtokolt közösen. Naményban Lónyai András, Nagylónyán és Szigeten pedig Lónyai Gergely volt birtokos. Mátyuson Lónyai Gergely és Péter bírt részeket, míg Csetfalva, Som és Zápszony birtokokon egyedül Lónyai Péternek voltak részei.¹⁴² A Zemplén megyei Nagybári egyedül Lónyai Gergely tulajdonában volt.¹⁴³ Továbbá az ecsedi Batoriaktól megszerzett szandai uradalom (Németi,

¹³⁹ Pálosfalvi Tamás: Grebeni Hermanfi László alnádor. Egy tekintélyes szlavón köznemesi politikus pályaképe. (Első közlemény) *Századok* 141. (2007) 863–865., Uő: Vitovec János: egy zsoldoskarrier a 15. századi Magyarországon. *Századok* 135. (2001) 438–439.

¹⁴⁰ MNL DL 36584.

¹⁴¹ C. Tóth: Bereg megye járásai 184–186.

¹⁴² Maksay: *Magyarország birtokviszonyai I.* 187.

¹⁴³ Uo. II. 1065.

Surány, Szanda és Váralja) Nógrád megyében Lónyai Antal, Farkas és Péter kezén volt.¹⁴⁴

A felsorolt személyek közül a három özvegy kiléte nem kérdéses: Naményi Balázs felesége Anna, Lónyai (Nagy) János felesége Dorottya és Lónyai/Naményi László felesége Jusztina volt. Lónyai Farkas, Kristóf és Péter Albertnek a második házasságából született fiai, András és István pedig a fenti Lónyai Nagy János fiai. Lónyai Antal és a már korábban is említett Gergely kiléte már nehezebb kérdés, a birtoklási helyeik alapján valószínűleg Albert valamelyik fiának az utódairól van szó.

Felmerül a kérdés, mekkora volt a család kezén lévő birtokok mérete, értéke? Pontos választ, sajnos nem tudunk adni, az időben és térben elszórt adataink ugyanis nem teszik lehetővé még megközelítően sem, hogy valóságghú képet rajzolhassunk. Ugyanakkor az eddig előkerült adatok ismertetése nem haszontalan, és a későbbi kutatás számára is jelenthetnek egyfajta kiindulási alapot. Naményi István és Gergely 1483-ban Bátyú birtokon lévő teljes részét, azaz 14 jobbágytelket elzálogosítottak Szirmai Fórisnak – az ő leánya, Dorottya lett Lónyai Nagy János felesége – és Surányi Györgynek negyven aranyforintért.¹⁴⁵ Mindebből – óvatosan – annyi következtetést levonhatunk, hogy – mivel ők ketten voltak a naményi ág képviselői, illetve a családi leszármazást figyelembe véve – a kezükön lévő telek mennyiség a birtok kevesebb, mint felét jelentette. (A Bencenc, vagyis lónyai ágon kívül naményi Pocsaji Antalnak is volt valamekkora része a birtokban.) Összehasonlításképpen, 1530-ban Bátyún a portánkénti egyforintos adóból tíz forintot szedtek be,¹⁴⁶ míg 1549-ben ugyanitt öt adózó és hat kedvezményesen adózó telket, továbbá tíz pusztatelket, valamint egy darab egyéb okok miatt nem fizető telket írtak össze.¹⁴⁷ 1517-ben a lónyai ágból származó Lónyai (András fia) László a saját teljes ottani részét 75 aranyforintért zálogosította el Lónyai Albertnek.¹⁴⁸ Alig másfél évtizeddel később, 1530-ban az egyforintos adóból 16 forintot szedtek be,¹⁴⁹ míg 1549-ben négy adózó és tizenkét kedvezményesen adózó telket, tizenkilenc pusztatelket és egy egyéb nem fizetőt írtak össze.¹⁵⁰

Az előbb már említett Lónyai (András fia) László – halála előtt nem sokkal¹⁵¹ – 1518. augusztus elején Ilona nevű leányának – Szakolyi Ferenc feleségének – a leánynegyedet természetben adta ki. E szerint egy-egy lakott telket Bótrágyon (amelyen Andok Máté nevű jobbágy élt), Haranglábbon (Kun Bálint), Kislónyán (Kovács Pál), Naményban (*Chechewy* István) és Báriban (*Zay* Mátyás és testvére [*germanus*], János lakta a telket), valamint naményi udvarházának felét két lakatlan telekkel, továbbá ugyancsak két-két lakatlan telket Nagylónyán és Bátyún, mind-

¹⁴⁴ Uo. I. 531.

¹⁴⁵ MNL DL 84562.

¹⁴⁶ C. Tóth: Bereg megye járásai 186.

¹⁴⁷ Maksay: Magyarország birtokviszonyai I. 175.

¹⁴⁸ MNL DL 84632.

¹⁴⁹ C. Tóth: Bereg megye járásai 184.

¹⁵⁰ Maksay: *Magyarország birtokviszonyai I.* 181.

¹⁵¹ 1519-ben már nem élt (MNL DL 23252.).

ezeket túl még a Bereg megyei Mátyus (*Mathyws*) meg a Szabolcs megyei Lök és Csobaj birtokokon lévő teljes részeinek szintén a felét adta át.¹⁵² Ugyanekkor tett másik bevallásában a maga meg fia, János nevében valamennyi birtokát apai szeretetből (*affectu paternali*) Ilonának és férjének adományozta.¹⁵³ Mindezek révén lehetőségünk nyílik meghatározni a kezén lévő telkek számát (az egyes birtokok telknagyságát azért nem számíthatjuk ki, mert nem biztos, hogy minden településen egyformán negyedrészt adott ki). Összességében tehát László kezén 1518-ban húsz lakott és huszonnégy lakatlan telket, valamint a naményi udvarházat, továbbá az egyéb címén kezén lévő részeket találjuk, amelyek tisztos megélhetést biztosíthatnak neki és családjának. (Csábító lenne ebből az eredményből kiszámolni a Lónyai család kezén lévő teljes telki állomány nagyságát, de ezt a különböző ismert és nem ismert tényezők miatt nem tehetjük meg.) Mindenesetre a Lónyai–Naményi család a birtokuk nagysága alapján a nemesség középmezőnyéhez tartozott, ám ennek megfelelően alig-alig találkozunk velük a politikai küzdőtéren.

A családtagok tisztségviselése és közéleti szereplése

A Lónyai családnak Albert felbukkanásáig, szétaprózódott birtokaik miatt is, nem igazán jutott a különböző hatalmi pozíciókból. Küke Jakab elsőszülött fiáról, Pósáról a halála után keletkezett oklevelek tartották fenn azt az információt: 1325-ben a körösi ispán oklevelében ugyanis néhai Pósa bánként szerepel.¹⁵⁴ A báni címzés mögött a kutatás tanúsága szerint minden dokumentálható esetben bizonyítható volt, hogy az illető személy a báni vagy legalább a vicebáni tisztséget viselte,¹⁵⁵ így annak ellenére, hogy sem az Árpád-, sem az Anjou-kor elejéről nem ismerünk ilyen nevű szlavón, dalmát-horvát vagy éppen macsói bán, illetve vicebánt, mégis méltóságviselése bőven beilleszthető a bánok és vicebánok foghíjas kronológiájába,¹⁵⁶ és elfogadható, hogy valamikor viselte valamelyiket. Pósa hivatalviselése után közel száz év szünet következett, mígnem az 1420-as évek közepén – minden bizonnyal a Bencenc-ágból György fia Péter fia – Lónyai László viselt egy nem túl jelentős tisztséget: Perényi Miklós lovászmester újhelyi (Zemplén m.) várnagya volt.¹⁵⁷ Utána ismét egy hosszabb szünet következett, amely csak a Lónyaiakhoz beházasodott naményi Pocsaji Péter fiai, László és Antal megjelenésével ért véget. Bizonytalan, hogy az 1443-ban feltűnő máramarosi alispán, *Pooch*-i Antal neve a mi Pocsaji Antalunk nevét rejti-e,¹⁵⁸ de az biztos, hogy testvére, László¹⁵⁹ 1448-ban

¹⁵² MNL DL 84633.

¹⁵³ MNL DL 84634.

¹⁵⁴ Karácsonyi: Az első Lónyayak 45., 55–56., 86.

¹⁵⁵ B. Halász Éva: A fantumbánok nyomában – avagy kik voltak a bánok. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica*, 144. (2019) 43–50.

¹⁵⁶ Vö. Zsoldos Attila: *Magyarország világi archontológiája 1000–1301*. (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.) Bp., 2011. 47–51., Archontológia 1301–1457. I. 16., 22., 27.

¹⁵⁷ Archontológia 1301–1457. I. 451. (tollhibából Lónyai András néven, vö. MNL DF 221871.)

¹⁵⁸ Archontológia 1301–1457. I. 154.

¹⁵⁹ Az Engel Pál nem tudván róla, hogy két László is volt a családban, valamennyi László hivatalviselését egy személy, Miklós fia László alá sorolta be, de a fenti László és Antal Péter fiai voltak,

már Hunyadi János budavári udvarbírája volt.¹⁶⁰ László maradt is továbbra is a kormányzó szolgálatában és 1449-től 1455-ig, az utóbbi évben Antallal együtt, temesi alispán volt.¹⁶¹ László közben 1453-ban krassói alispánságot¹⁶² és a temesvári várnagyságot¹⁶³ is viselte. Antal temesi alispánságát követően – a fényes pályája elején járó – Parlagi Györggyel szintén Hunyadi tokaji várnagya (1456) lett.¹⁶⁴ Ne feledjük, ugyanebben az évben kobozta el tőle a király szlavóniai birtokrészeit. Összefoglalóan elmondható, hogy a fivérek, közülük is az idősebbik, László a kormányzó-főkapitány vezető familiárisai közé tartoztak és talán magasabbra jutottak volna, ha László nem halt volna meg 1458-ban.

Ha az országos terepen nem is tudtak jelentős tisztséghez jutni, „hazai”, azaz megyei környezetben azonban igen: itt már visszatükröződött helyi szinten jelentősnek mondható vagyoni állapotuk társadalmi helyzetükben. Lónyai Bencenc fia János és Naményi Jakab fia László 1357-ben Szatmár megye,¹⁶⁵ Lónyai György fia Ferenc 1399-ben pedig Szabolcs megye esküdt ülnöke¹⁶⁶ volt. E „társadalmi megbízatás” azt jelentette, hogy az időről-időre, a király vagy az ispán által összehívott megyei közgyűlésen, ahol a megyebeliek elmondhatták panaszait és kivizsgálhatták azokat, majd, ha szükséges volt, pert indíthattak, a közgyűlés megnyitásakor annak tartamára a megyebeli nemesség esküdt ülnököket – nagyjából a mai esküdtszék civil tagjainak felelne meg – választott.¹⁶⁷ A Szatmár megyei ülnökségüket az magyarázza, hogy Namény birtok akkor még nem Bereg megyéhez, hanem Szatmárhoz tartozott.

Hasonlóképpen bizalom kellett ahhoz, hogy valakit a megye közönsége képviselével bízson meg egy országgyűlésre; ebből az általunk vizsgált család sem maradt ki. Az 1447. szeptemberi budai országgyűlésen, ahol a rendek többek között a budai várat átadták Hunyadi János kormányzónak – a Bencenc-ág János-alágából származó – Lónyai (Vitéz István fia) András negyedmagával képviselte Bereg megyét.¹⁶⁸ Egy évtizeddel később, 1458. augusztus elején a György-alágából származó Lónyai (Jakab fia) Andrást találjuk Budán. Mint az Pálóci László országbíró leveléből kiderül, Újhelyi Péter augusztus 4-én a királyi jelenlét bíróságán a főpapok és bárók jelenlétében szólította fel a mondott Andrást bizonyos oklevelek átadására.¹⁶⁹ Történetesen éppen ekkor, július 25. és augusztus 5. között zajlott az újonnan

így könnyen elképzelhető, hogy bihari alispánként szereplő Pocsaji „Pályi” László tényleg Miklós fia volt (lásd a családfát).

¹⁶⁰ MNL DL 107545.

¹⁶¹ Archontológia 1301–1457. I. 205.

¹⁶² Uo. 114.

¹⁶³ Uo. 442.

¹⁶⁴ Uo. 444.

¹⁶⁵ Piti Ferenc – C. Tóth Norbert – Neumann Tibor: *Szatmár megye hatóságának oklevelei (1284–1524)* (A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 65.) Nyíregyháza, 2010. 80/148. sz.

¹⁶⁶ ZsO I. 5990. sz.

¹⁶⁷ Az intézményre lásd Tringli István: Pest megye a késő középkorban. In: *Pest Megye Monográfiája. I/2.* Főszerk. Kosáry Domokos. Bp., 2001. 172.

¹⁶⁸ Archontológia 1301–1457. I. 520.

¹⁶⁹ MNL DL 38162.

megválasztott Mátyás király első országgyűlése,¹⁷⁰ így valószínűsíthetően András Bereg, Újhelyi Péter pedig Zemplén megye követeként vett részt azon. Ötven évvel később, a híres 1505. évi rákosi országgyűlésen pedig – a naményi ágól származó – Naményi (Gergely fia) Balázs képviselte harmadmagával a megyét.¹⁷¹ (Ez esetben már nem zárható ki Lónyai Albert rokon kiemelő „hatása” sem.)

A két időpont között, 1489/1490-ben Naményi (Miklós fia) István volt Bereg megye egyik választott esküdt ülnöke.¹⁷² Ez nem azonos a fentebb már említett hasonló nevű megbízatással, mivel nem egyszeri, pár napos alkalomra, hanem egy évre szól: az esküdti intézményt 1486. évi országgyűlésen hozták létre, és 1490 őszéig működött. Rendelgetése az volt, hogy az addigi alkalomszerűen kiválasztott királyi, nádori stb., azaz a különböző bíróságok által kiküldött emberek helyett egy évre a megye által választott emberek kezébe tegye le a különféle feladatok elvégzését.¹⁷³

Összegezve a fentieket, a család annak ellenére, hogy egyik tagja sem viselt alispáni vagy szolgabírói tisztséget, mégsem tartozott a „futottak még” kategóriába: a megyebeli nemesség tömegéből jelentősen kiemelkedtek azzal, hogy legalább három alkalommal képviselték a megyét országgyűlésen, illetve ha nem is rendszeresen, de fel-feltűntek a megyei közgyűlések esküdt ülnöki székében. Mindezt mai fogalmainkkal úgy írhatjuk le, hogy a Lónyai, illetve Naményi családnak jó volt a társadalmi beágyazottsága.

Családi kapcsolatok

Szokás mondani, hogy társadalmi felemelkedés titka a jó házasság. Ez az általánosságban használt mondás a Lónyai családra sokszorosan is igaz, jóllehet mindent nem követte a második „lépcső”, azaz a házasság révén szerzett új rokonsági kapcsolatok átváltása országos tisztségekre. A folyamat elindítója Küke Jakab volt, akinek második felesége Hontpázmány nembeli Kozma ismeretlen nevű leánya lett, valószínűleg ennek volt köszönhető Jakab első házasságából született fiának, Pósnak a bántása. Küke Jakab fiai, már akiről tudunk, jól nősültek, köszönhetően valószínűleg anyjuk származásának is. Kozma felesége a Szalók nembeli¹⁷⁴ Fényes fia Lóránt/Roland leánya, Klára volt, akinek testvéreit Lőrincnek és Jakab-

¹⁷⁰ *Decreta Regni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungarns 1458–1490.* Francisci Döry collectionem manuscRIPTam additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke. (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 19.) Bp., 1989. 88–106. (jún. 8-i kelettel), az országgyűlés tényleges időpontjára lásd C. Tóth Norbert: *A Magyar Királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története (1342–1562).* (Századok könyvek) Bp., 2020. 86–90.

¹⁷¹ C. Tóth Norbert–Horváth Richárd–Neumann Tibor–Pálosfalvi Tamás–W. Kovács András: *Magyarország világi archontológiája 1458–1526. II. Megyék.* (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) Bp., 2017. (= Archontológia 1458–1526.) 515.

¹⁷² Uo. 69.

¹⁷³ Neumann Tibor: Választott nemesi esküdtek Nyitra megyében: Az 1486. évi 8. tc. végrehajtása. *Századok* 139. (2005) 261–289.

¹⁷⁴ Németh: Szatmár 197.

nak hívták.¹⁷⁵ Jakab felesége pedig a Tomaj nembeli Losonci Dénes szintén Klára nevű leánya volt,¹⁷⁶ akinek egyik testvére, István akkoriban szörényi báni tisztséget (1342–1349) viselt.¹⁷⁷ Küke Jakab leánya, Katus pedig a Zemplén megyei Kaplyon-nembeli¹⁷⁸ Imregi András felesége lett.¹⁷⁹ A második generációból egyedül Pósa leszármazottjának házasságát ismerjük: *Magytha* nevű leánya a Szlavóniában birtokos Mojs fia Mihály felesége lett,¹⁸⁰ e Mihály különben a Gereci családot alapító Sándor testvére volt.¹⁸¹

A következő másfél száz évből csak elszórtan rendelkezünk adatokkal az egyes családtagok házasságaira, ráadásul sokszor csak feleség keresztnévét ismerjük (lásd ezeket a családfán), néhány esetben viszont ennél többet is tudunk. Időrendben haladva lássuk először a lónyai ágon ismert frigyeket: Lónyai (Bencenc fia György fia) Péter felesége a Szabolcs megyében birtokos Balogsemjén nembeli¹⁸² Kállói Egyed fia Simon fia Imre leánya, Potenciána (1414) volt, akitől László és Katalin nevű gyermekei születtek. A frigy révén Lónyai Péter nemcsak a mondott Kállói, hanem a Pinci Jonhos és az Ibrányi családokkal is rokonságba került.¹⁸³ Hosszú távú következményei lettek egy másik házasságnak: Lónyai Vitéz István leányai közül Katalin Pocsaji Péterhez, Jusztina pedig Fugyi Jánoshoz ment feleségül.¹⁸⁴ Az előbbi révén szerzett részt Péter a Lónyaiak birtokaiban, hogy azután Antal nevű fia már naményi Pocsaji néven szerepeljen. Lónyai (Bencenc fia János fia) Mihály leánya, Dorottya a Baksa rokonságból származó, Ung megyében birtokos¹⁸⁵ Csapi Pál udvari ifjú (1410) – eddig ismeretlen¹⁸⁶ – felesége lett.¹⁸⁷ Végül, mint fentebb már említettem, Lónyai Nagy János a felesége, Dorottya révén, akinek az apja Szirmai Fóris volt,¹⁸⁸ Szatmár és Ugocsa megyei családokkal került rokonságba.

A naményi ág családi kapcsolatait, főleg a László-alágból származókat, egy fokkal jobban ismerjük: Szaniszló felesége Dersi Kántor Lóránt leánya, Klára volt, akitől László, Miklós, Katalin és István nevű gyermekei születtek. E Klára megözvegyülése után Vajai Istvánhoz ment feleségül, e frigyből származott János, akinek a fia, Balázs 1483-ban kapta meg Szaniszló unokáitól, Istvántól és Gergelytől a nagyanyja után a Szaniszló részeiből járó hitbért és jegyajándékot.¹⁸⁹ Szaniszló fiai

¹⁷⁵ Anjou VI. 281., 807–808. sz.

¹⁷⁶ Anjou XXXII. 78. sz.

¹⁷⁷ Archontológia 1301–1457. I. 32.

¹⁷⁸ Engel: *Genealógia*, Kaplyon nem 14. tábla: Cékei (Imregi).

¹⁷⁹ Anjou XXXV. 160. sz.

¹⁸⁰ Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 99.

¹⁸¹ Pálosfalvi: *Noble Elit* 118.

¹⁸² Engel: *Genealógia*, Balogsemjén nem 1. Kállai 3. tábla: kállói Vitéz.

¹⁸³ ZsO IV. 2094. sz.

¹⁸⁴ ZsO VI. 2699. sz.

¹⁸⁵ Engel Pál: *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében*. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 25.) Bp., 1998. 56–57.

¹⁸⁶ Vö. Engel: *Genealógia*, Baksa rokonsága 7. tábla: Sztritei, Csapi (polyánkai).

¹⁸⁷ ZsO XIV. 658. sz.

¹⁸⁸ MNL OL P 423. 1-1532-2.

¹⁸⁹ MNL DL 62352.

közül kettőnek ismerjük feleségét: Miklós Keresztúri Helele fia Tamás¹⁹⁰ leányát, Jusztinát vette el. E Tamásnak volt még másik három leánya is, Margit Endrédi Zóárd fiához, Ferenchez, Katalin Fancsikai idősebb Mózeshez, míg Anna Magyfalvi Jánoshoz ment feleségül,¹⁹¹ így Naményi Miklós kiterjedt Ugocsa és Ung megyei rokonságra tert szert. Szaniszló fia István felesége pedig Ártándi Virág volt, aki után 1478-ban fizették meg Ártándi Balázsnak a hitbért és jegyajándékot, valamint a leánynegyedet.¹⁹² A következő generációból Miklós fia Gergely feleségét ismerjük, aki nem volt más mint Gútkeled nembeli¹⁹³ Ráskai Miklós leánya, Ilona.¹⁹⁴ E házasságból született a már említett Balázs, Bereg megye országgyűlési követe, akinek a feleségéről sajnos a keresztnevén (Anna) kívül nem tudunk semmit. A házasságukból egy fiú, Ágoston nevét tartották fenn a források.¹⁹⁵

Ismerünk egyelőre feltáratlan rokoni kötelékeket is: 1405-ben Lónyai (Bencenc fia) György leányát, Katalint Kerecsényi Szalók Domokos rokonaként említik.¹⁹⁶ 1408-ban a tasnádi vikárius előtt Jánosi Kántor László perelte Lónyai (Bencenc fia György fiait) Gábort és Ferencet, (Jakab fia Miklós fiait) Jánost és Mihályt, (Bencenc fia János fia Vitéz István fiát) Andrást és (Bencenc fia János fiát) Mihályt Namény birtok felének harmadrésze okán.¹⁹⁷ 1452-ben pedig – egy szakadt, hiányos oklevél szövege alapján – azt feltételezhetjük, hogy a Bencenc-ág György-alágából származó Lónyai (Jakab fia) András felesége, Mária a Kistárkányi család tagja volt.¹⁹⁸

A fentieket összegezve – figyelembe véve természetesen korlátozott tudásunkat – ismét csak azt állapíthatjuk meg, hogy amíg a család első két generációja még az országosan számottevő tisztségekkel rendelkező családokba tudott beházasodni, ez a lendület a következő generációkra elfogyott, és a 14. század második felétől jobbra a megyebeli, illetve a szomszédos megyék hasonló társadalmi állású familiáival létesítettek kapcsolatot. Az Árpád-kor végén elnyert vagyon ugyan biztosította a család kiemelkedését a nemesség tömegéből, viszont a feljebb lépéshez, a vagyon további gyarapításához szükséges tisztségeket már nem sikerült elnyerniük az uralkodóktól, így megragadtak a középbirtokosi státuszban. Ebben is, mint ahogy a birtokszerzések terén is, Lónyai Albert megjelenésével kezdődött lassú változás, amely azonban a többi családtagot kevésbé érintette.

¹⁹⁰ Ő minden bizonnyal azonos az 1467-ben szabolcsi alispánként feltűnő Butkai Helele Tamással (Archontológia 1458–1526. II. 244.).

¹⁹¹ MNL DL 38328.

¹⁹² MNL DL 84547., Karácsonyi: *Az első Lónyayak* 108. (MNL DL 100903.)

¹⁹³ Engel: *Genealógia*, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág 6. tábla: Ráskai.

¹⁹⁴ MNL DL 18018.

¹⁹⁵ MNL DL 62454.

¹⁹⁶ Lelesz 356/91. sz.

¹⁹⁷ MNL DL 84330.

¹⁹⁸ MNL DL 14577.

Két végrendelet

A család tagjai közül két személynek ismerjük a végrendeletét.¹⁹⁹ A korábbi a naményi ág Miklós-alágából (IV. tábla) származó László fia István 1448. évi, a későbbi a lónyai ág György-alágából (III. tábla) származó András fia, (Nagy) Jánosé.

Lónyai István 1448. szeptember 8-án²⁰⁰ Namény birtokán – az egyik, 1450. január elején kelt tanúvallatás szerint Dénes bíró házában,²⁰¹ a másik, 1451. március eleji szerint viszont Orbán fia György házában²⁰² – diktálta le utolsó akaratát Madai Tamásnak.²⁰³ Az eseményen – legalábbis – a végrendelet szövege szerint András naményi plébános, káplánja, István meg Pál vitkai plébános, továbbá a végrendelező atyafia, Lónyai László, valamint Fejszés Sebestyén és Illés, *Thalaz* Péter, Fehérvári Péter, Fábíán szabó, Herman kántor és László deák naményi jobbágyok voltak jelen.²⁰⁴ Ugyanakkor a két és fél évvel későbbi vizsgálat alkalmával Lónyai László azt vallotta, hogy – rajta kívül – Lónyai András és János, Daróci Gergely nemesek, valamint Kis Jakab és Tót (*Sclavus*) Demeter jobbágyok²⁰⁵ voltak jelen, míg Fábíán szabó, naményi jobbágy Lónyai László és András, továbbá Madai Tamás nevét említette.²⁰⁶ Valószínűleg arról lehet szó, hogy – azontúl persze, hogy valaki nem jól emlékezett –, általunk nem ismert okok miatt nem az összes jelenlévő nevét tüntették fel a végrendeletben. Ugyanakkor a lónyai ág bármelyik tagjának a jelenléte nem meglepő, hiszen a végrendelező István a naményi ág Miklós-alágának utolsó életben lévő tagja volt, míg a kedvezményezett, Szaniszló fia Miklós a másik, a László-alág egyetlen élő képviselője.

Lónyai István végrendelezésének elsődleges célja az volt, hogy a török elleni hadjáratba készülvén az indulás előtt elrendezze ügyeit. Ma már tudjuk, erre szükség is volt, mivel a Hunyadi János kormányzó által vezetett sereg Rigómezőnél

¹⁹⁹ A nemesi végrendeletekre összefoglalóan lásd Solymosi László: A helytörténet fontosabb középkori forrásainak kutatása és hasznosítása. *Történelmi Szemle* 19. (1976) 133–136. és Uő: Két középkor végi testamentum Szabolcs vármegyéből. In: *Emlékkönyv Rácz István 70. születésnapjára*. Szerk. Kovács Ágnes. Debrecen, 1999. 203–225.

²⁰⁰ MNL DL 54908., szövegét lásd a Függelék I/3. sz. alatt.

²⁰¹ A néhai Lónyai István familiárisa, Jakab elmondása szerint „in domo Dionisii iudicis de ipsa Nomen” történt az írásba foglalás, amelyet a szintén vallomást tévő Dénes bíró sem cáfolt meg (*item Dionisius iudex, protunc hospes ipsius Stephani de Lonya dicit per omnia, ut ceteri in nullo deviendo*) – Zichy IX. 233. (Függelék I/4. sz.)

²⁰² Fábíán szabó, naményi lakos elmondása szerint „hanc legationem dixit fore in Nomyne, in domo Georgii Urbani” – Függelék I/8. sz.

²⁰³ Lónyai László „certissime sciret litteram testamentariam scribi per Thomam de Mada” – Függelék I/8. sz. – Madai Tamás pályafutását a királyi kúriában kezdte jegyzőként, majd 1428 és 1447 között legalább kilenc ügyvédvállásban szerepel a neve, közben, 1435–1440 között Szabolcs megye alispánja volt (C. Tóth Norbert: *Szabolcs megye működése a Zsigmond-korban*. Nyíregyháza, 2008. 51., 101–104.).

²⁰⁴ Függelék I/3. sz.

²⁰⁵ Ők ketten valószínűleg azonosak az 1450. január eleji tanúvallatásban felbukkanó Jakabbal, Lónyai István familiárisával, illetve Demeter lónyai jobbágyal (Zichy IX. 233. = Függelék I/4. sz.).

²⁰⁶ Függelék I/8. sz.

1448. október 18-án katasztrófális vereséget szenvedett,²⁰⁷ és – forrásaink hallgatása alapján – a csatában István is odaveszett. Elképzelhető, hogy a seregbe rokonai, a naményi Pocsaji testvérek biztatására állt be.

A végrendelkező általános örökösének atyafiát – mint már említettem –, a László-alágból származó Naményi Szaniszló fiát, Miklóst tette meg. Ráhagyta valamennyi ingó és ingatlan vagyont, így a háztartási tárgyakat, az ezüstöket és ruhákat, a ménest, a juhokat, ökröket és teheneket, továbbá a kocákat, meg a többi lábasjóságot, hogy azokkal lelke üdve szerint cselekedjék.²⁰⁸ Mindezekén túl szintén rátestálta valamennyi kintlevőségét is azzal, hogy a felsorolt adósoktól a kölcsönöket Miklós hajtsa be és a pénz legyen az övé, de azokkal szintén István üdvére cselekedjen.²⁰⁹ Az István által a különböző személyeknek kölcsönzött összegek meglehetősen változatos képet mutatnak: vannak köztük „kisadósok”, így egy eperjesi (Szabolcs megye)²¹⁰ jobbágy két, a nemes Csaholyi János pedig hat aranyforinttal tartozott. A következő kategóriába a – nevezzük így – „közepes” adóssággal rendelkezők sorolhatók: a nemes Téli Bereck özvegye 18, egy bizonyos Szilveszter, illetve négy eszenyi (Szabolcs m.)²¹¹ jobbágy 32-32, két kemecsei (Szabolcs m.)²¹² jobbágy 33, Atyai György *Zapta*-n²¹³ lakó familiárisa, Póka Albert, továbbá Kállói Lökös János és Dávidházi Mózes – az utóbbi 25 aranyforintos adóssága mellé örökölte néhai testvére 15 aranyforintos, egy mellvért (*lorica*) miatt keletkezett adósságát is – 40-40 aranyforinttal tartozott. Végül volt két „kiemelt” adósa is a végrendelkezőnek: Csapi István, illetve négy németi (Szatmár m.) polgár 150-150 aranyforintot vett tőle kölcsön. A felsorolt tizenhat személy összesen 543 aranyforinttal tartozott Lónyai Istvánnak.²¹⁴ E több mint félezer aranyforint a korban óriási összegnek számított. Hogy István honnan és miből teremtette elő azt, egyelőre rejtély.

A hagyaték ügyében – a kései utókor szerencséjére – per keletkezett, jelesül Csapi István 150, illetve Kállói Lökös János 40, avagy mint látni fogjuk, 32 aranyforintnyi tartozása miatt. Az előbbi 1435. február 20-án vette kölcsön az összeget azzal, hogy június 24-ig visszafizeti, ennek biztosítékeként a Zemplén megyei Parnó birtokon,

²⁰⁷ Pálosfalvi Tamás: *From Nicopolis to Mohács. A History of Ottoman-Hungarian Warfare, 1389–1526.* (The Ottoman Empire and its Heritage, vol. 63) Leiden, Boston, 2016. 149–164.

²⁰⁸ „tam mobilia, quam immobilia, videlicet clenodia domorum, argenteria ac vestimenta, equatias, oves, boves et vaccas, item scrophas, pecudes et pecora et alia omnia et nemo alius pro salute anime nostre disponere debeat atque possit” – Függelék I/3. sz.

²⁰⁹ „dispono etiam testamentaliter, quod omnia debita, quibus michi tenentur modo infrascriptisolvere, ut dictus Nicolaus de Nomy, frater meus ab eisdem recipere valeat et modo, quo supra, pro salute anime mee dispenset” – Uo.

²¹⁰ Németh: *Szabolcs* 71.

²¹¹ Uo. 72.

²¹² Uo. 106.

²¹³ Talán a Szatmár megyei Zajta település eltorzult neve állhat mögötte, amely az Atyai család birtoka volt (Németh: *Szatmár* 348., vö. Engel: *Genealógia*, Gútkeld nem 5. Sárvármonostori ág 9. tábla: Rozsályi [Kun. Gacsályi, Atyai]).

²¹⁴ Függelék I/3. sz.

a Bodrog folyón működő malmát kötötte le.²¹⁵ Az adósság kifizetése körüli gondok a forrásaink hallgatása alapján István végrendeletével kerültek napvilágra, az 1451 márciusi tanúvallatásból ugyanis az derül ki, hogy jónéhány emberét (Becse Gált, Mátyást, Pető János lónyai és István bótrágyi jobbágyát) is több alkalommal elküldte a pénzért Csapihoz (és Lökös Jánoshoz is).²¹⁶ Úgy tűnik, Csapi István halála után előbb özvegye,²¹⁷ Borbála, majd fia, János is megpróbált kibújni a kötelezettség alól (egy darabig): a Naményi Miklós és Csapi István özvegye, Borbála közötti ügyben Karáczon 1450. január 8-án megtartott tanúvallatás azonban minden kétséget kizáróan igazolta a követelés jogosságát,²¹⁸ jóllehet István fia, János továbbra is vonakodott fizetni, ezért az év végén, novemberben elhalasztották a pert.²¹⁹ Ez után nem sokkal viszont rendezhették az adósságot, mert Lónyai végrendelete ügyében 1451 után zajló perben már csak Lökös János nevével találkozunk.

Kállói Lökös Miklós fia János 1440. június 28-án vett kölcsön Lónyai Istvántól 32 aranyforintot azzal, hogy a folyó év szeptember 14-ig visszafizeti, ennek biztosítékaul pedig a Székely vagy Laskod birtokon (Szabolcs m.)²²⁰ lévő részét kötötte le.²²¹ Amint a kászonyi Szent Miklós-egyházban 1451. március 11-én megtartott vizsgálat egyik tanúja, Daróci Gergely elmondta, Lónyai István az összeg vissza nem fizetése okán tényleg birtokba vette Laskod birtokot (zálog címén) és annak igazgatását Gergely azonos nevű atyafiára, Daróci Gergelyre bízta tisztartóként, aki azt három éven át kezelte, amikor János erőszakkal visszafoglalta a birtokot.²²²

Naményi Miklós Kállói Lökös János ellen is pert indított, ez az elején még együtt folyt a Csapiak ellenivel, de mint láttuk, az két év alatt rendeződött. A Lökös Jánossal folytatott per azonban legalább öt éven keresztül zajlott: 1450-ben az egri vikárius mindenszentek (nov. 1.) nyolcadáról András-nap (nov. 30.) nyolcadára,²²³ majd onnan újév (jan. 1.) nyolcadára halasztotta a pert.²²⁴ E nyolcadról (1451. jan. 12.) hamvazószerda (1451. márc. 10.) oktavájára tették át az ügy tárgyalását,²²⁵ ahol egyúttal a márciusi kászonyi tanúvallatást is be kellett mutatni.²²⁶ E nyolcadról ismét elhalasztották a pert előbb György-nap (ápr. 24.), majd onnan Keresztelő Szent

²¹⁵ Függelék I/1. sz.

²¹⁶ Függelék I/8. sz.

²¹⁷ Zichy IX. 196.

²¹⁸ Függelék I/4. sz.

²¹⁹ Függelék I/5. sz.

²²⁰ Németh: *Szabolcs* 173., 120. (Laskod 1.)

²²¹ Függelék I/2. sz.

²²² „quod ipse Iohannes de Kallo pro prenotatis debitis ab ipso Stephano de Lonya levatis quam possessionem suam Laskod vocatam inpignorasset, quam possessionem pro officio Gregorius frater suus de eadem Darocz tribus annis possedisset et tandem dictus Iohannes de Kallo pretitulatam possessionem potentialiter occupasset sine restitutione premissorum debitorum” – Függelék I/8. sz.

²²³ Függelék I/5. sz.

²²⁴ Függelék I/6. sz.

²²⁵ Függelék I/7. sz.

²²⁶ Függelék I/8. sz.

János születése ünnepének (jún. 24.) nyolcadára.²²⁷ Erről minden bizonnyal ismét elhalasztották, de a következő forrásunk csak 1453 nyaráról van, amikor is a pert Kisasszony-nap (szept. 8.) nyolcadára tűzték ki Egerbe, ahová Naményi Miklóst is megidéztek, mivel Kállói vállalta a pénz átadását.²²⁸ Korántsem okozhat meglepetést, hogy a fizetés ekkor sem történt meg, ezért a következő évben, 1454-ben hamvazószerda (márc. 6.) nyolcadára idézték meg ezúttal Lökös Jánost.²²⁹ A kölcsönügylet végére majdnem napra pontosan tizennégy évvel annak felvétele után került sor: 1454. június 28-án Naményi Miklós a fia, István nevében is elismerte a 32 aranyforint visszafizetését.²³⁰ Fontos ugyanakkor felhívni a figyelmet arra, hogy Kállói Lökös Jánosnak mind az eredeti kötelezvényében, mind pedig a visszafizetéséről szóló nyugtában 32 aranyforintról esik szó, ezzel szemben Lónyai István végrendeletében, valamint a per halasztásáról szóló dokumentumokban következetesen minden esetben 40 aranyforint szerepel. Ennek okát csak találgatni tudjuk, de biztos magyarázattal szolgálni nem.

A másik végrendeletet, mint már arról volt szó, a lónyai ág másik, György-alágából származó Lónyai (Nagy) János tette 1518. december 25-én. Mivel a hagyaték ügyében a fennmaradt források nem szólnak problémákról, így ennek háttéréről sem tudunk többet, mint amennyit maga a végrendelet szövege elárul. János a felesége, Dorottya, bátya, Lónyai László és felesége, Jusztina, Szakolyi Ferenc (a mondott László veje)²³¹ – ők hárman lettek egyúttal a végrendelet végrehajtói is – és Antal naményi plébános jelenlétében mondta el az előbb említett plébánosnak utolsó akaratát, aki azt írásba foglalta és megpecsételte. A végrendeletet a szöveg alapján nem fogalmazták meg előre, hanem Antal plébános a Lónyai János által mondottakat az elhangzás sorrendjében rögtön lejegyezte. Az érthetőség kedvéért azonban a különböző rendelkezéseket e helyütt tematikai egységenként ismertetem. János részletezés nélkül említett birtokait, amelyeket megosztott a mondott Lászlóval, fiaira – nevüket 1516-ból ismerjük – Istvánra, Andrásra és Lőrincre²³² hagyta. Hasonlóképpen ők kaphatták meg egyetlen név szerint említett zálogbirtokát, a Bereg megyei²³³ Baktát is, amelyért 248 forintot fizetett (mint utóbb, 1532-ből megtudjuk, amikor özvegye visszatda azt, János annak idején a Kölcseiektől vette zálogba a birtokot).²³⁴ Ugyancsak Lászlónak rendelt adni másfél hordónyi bort háromforintos tartozása fejében. Minden egyéb ingóságát és ingatlanát a feleségére hagyta, ha viszont az asszony meg akarna osztolni fiaival, akkor azokból neki egyharmad, a fiúknak pedig kétharmad részt rendelt.

János nem feledkezett el a lakóhelye környékén fekvő egyházakról sem. A naményi Szűz Mária-egyházra két és plébánosára, Antalra egy, továbbá a lónyai Szent

²²⁷ Függelék I/9. sz.

²²⁸ Függelék I/10. sz.

²²⁹ Függelék I/11. sz.

²³⁰ Függelék I/12. sz.

²³¹ MNL DL 84635.

²³² MNL DL 84626.

²³³ Csánki I. 413.

²³⁴ MNL OL P 423. 1_1532_2.

Péter-egyházra három holdnyi terményt hagyott. Továbbá elrendelte, hogy a Jakcs János özvegyétől kapott kehelyből egy keresztet csináltassanak szintén a lónyai templom számára,²³⁵ valamint azt is meghagyta, hogy általa a templomnak szánt 2400 darab zsendelyt (silindriis) adják át.

Nem maradtak ki János végrendeletéből szolgálai és egyéb szolgálattévői sem: mivel négy famulusának korábbi szolgálataik fejében egy-egy forinttal maradt adósa, ezért a már elhunytak üdvösségéért a szerzeteseknek (begeri pálosoknak)²³⁶ rendelt egy hordó bort, az életben lévők közül Osvátnak a bótrágyi négy darab három éves borjúból az egyiket, Tót Máténak pedig egy forintot hagyott.²³⁷ Elrendelte, hogy a Jakab nevű szolgálója felé fennálló 75, annak fia, Benedek felé 9 és egy bizonyos Dorottyának a 23 dénáros tartozását fizessék ki. Bene Simonnak, továbbá György nevű famulusának egy-egy, Bucsó Mátyásnak másfél forintot hagyott. Egy másik, szintén György nevű familiárisára a két poroszka fajtájú lovából (ex duobus equis gradariis)²³⁸ az egyiket hagyja. Szintén meghagyta, hogy Benedek szekeres felé György-napig fennálló másfél forint tartozását, Máté disznópásztornak az egész évi bérét, azaz két forintot, Mező György özvegyének pedig két ökör árát, valamint Polykh Gergelynek az ökréért 44 és fél dénárt fizessenek ki, végül naményi Hegedűs Ferencnek két holdnyi terményt adjanak. Összesen tehát alig több mint tizenegy forintról rendelkezett.

Természetesen intézkedett temetéséről is, bár a szövegből az nem derül ki, hol kívánt örök nyugalomra lelni, de a körülményekből valószínűsíthetően a naményi templomban. Mindenesetre a temetési menetben teste előtt a másik, kisebb/gyengébb (viliorem) poroszka lovát kellett vezetni,²³⁹ és azt – a szokásoknak megfelelően²⁴⁰ – minden bizonnyal át kellett adni a temetést végző papnak, illetve egyházi intézménynek.²⁴¹ Végezetül pedig egy bizonyos Pál vérdíja ügyében úgy rendelke-

²³⁵ „pictarium, quod a domina relicta Iohannis Jakchy accepimus, ex eo unam crucem ad ecclesiam Sancti Petri de Lonya disponere faciant” – Függelék II.

²³⁶ *Documenta artis Paulinorum I. A magyar rendtartomány monostorai A–M.* (Az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának forráskiadványai X.). Bp., 1975. 9., vö. F. Romhányi Beatrix: „A lelkiek a földiek nélkül nem tarthatók fenn...” *Pálos gazdálkodás a középkorban.* Bp., 2010. 61.

²³⁷ „Postremo quatuor famulis nostris pro servitiis eorum, alii ex eis mortuo sunt, obligamur quatuor florenos, pro quibus legimus heremitis unum vas vini reddere pro refrigerio animarum suarum; in Bolthrad quatuor vitulos triennium habuimus, ex eis unum Osvaldo servienti nostro legimus, secundum Matheo Toth pro floreno I legimus.” – Függelék II.

²³⁸ Szamota István: A Murmelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből XVI/7.) Bp., 1896. 7. (451) – Létezik még „trappos” ló fordítása is (*Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae. A magyarországi középkori latinság szótára.* Ediderunt Iván Boronkai, Ibolya Bellus, Kornél Szovák. IV. F–H. Bp., 1993. [http://clph.elte.hu/lmaeh/mklsz/simpleserach_b_hu.php] gradarius címszó).

²³⁹ „ante autem funus unum equum de gradariis viliorem portare debeant” – Függelék II.

²⁴⁰ Minderre összefoglalóan lásd Szarka József: Néhány megjegyzés a temetési menetben vezetett, egyházra hagyott lovakról. In: *Tanulmányok a középkorról 2. A II. Medieviztikai PhD-konferencia (Szeged, 2001. április 3.) előadásai.* Szerk. Weisz Boglárka, Balogh László, Szarka József. Szeged, 2001. 113–123.

²⁴¹ Solymosi: A helytörténet fontosabb középkori forrásai 135–136.

zett, hogy az összegből tíz forintot a gyászoló anyának, a maradékot pedig a lónyai Szent Péter-egyháznak adjanak át.

A két végrendeletet összehasonlítva jelentős különbségeket figyelhetünk meg. Az első és legfeltűnőbb, hogy amíg István több mint félezer forintnyi pénzét kölcsönökbe, addig János az előbbi összeg alig kevesebb, mint felét birtok zálogba vételébe fektette. Szintén számottevő eltérés figyelhető meg a kegyes adományok terén is: János minden szóba jöhető intézménynek adott valamit, illetve gondoskodott temetéséről, valamint a lónyai templom felújításáról is, addig István csak általánosságban utalt lelki üdvére, meghagyva annak gondozását általános örökösének, Naményi Miklósnak. (István nyilván úgy gondolkozott, hogy ha meghal a hadjárásban, testét úgymint ott fogják eltemetni, míg lelkéért „otthon” is lehet imádkozni. E várakozásában a jelek szerint nem is csalódott.) Valószínűleg ugyanez magyarázza azt is, hogy István nem foglalkozott szolgálói kifizetésével, hanem azt is Miklóstra bízta, ellenben János valamennyi emberét felsorolta a végrendeletében. Összegezve az iméntieket elmondható, hogy a két végrendelet – még ha nem is azonos időben és személyektől keletkezett – kiegészíti egymást és egyúttal jó betekintést nyújt a középbirtokosi lét peremén élő nemes életébe.

Összefoglalás

Mindezek alapján miként látjuk a Lónyai, illetve Naményi családot a középkorban? Egyfelől az Árpád-kor végén a „családalapító” jól nőszült, aminek révén kiterjedt politikai kapcsolatokhoz és jelentős nagyságú birtokhoz jutott, másfelől viszont ezt a fia egy kivételével nem tudták további gyarapodásukra felhasználni. Ennek egyenes következménye volt a család terebélyesedésével a birtokok aprózódása, így amíg a család összességében a középbirtokosi lét alsó szegmensébe tartozott, addig az egyes alágak, illetve tagjaik már a kishemesség sorát gyarapították. Családi kapcsolataik is a régióban élő hasonló helyzetű familiákkal jöttek létre. Noha a család egy-egy tagja a 14–15. század folyamán elnyert bizonyos megbízatásokat és tisztségeket, sőt, mint láttuk, egyikük ott volt Zsigmond király kíséretében az 1410-es években, de gyökeres fordulatot e téren csak a 15. század közepén, a naményi Pocsaji testvérek, illetve a század végén, Lónyai Albert és testvérei felbukkanása hozott. Ráadásul az addigi öt alágból három már kihalt a középkor végére, így Lónyai Antal fiának, Albertnek és a másik ágból való Nagy Jánosnak, valamint fiaiknak a kezén összpontosult a családi vagyon. Az időközben általuk megszerzett birtokokkal a Lónyaiak tehát megerősítették középbirtokosi helyzetüket és már csak a kedvező alkalom kellett ahhoz, hogy a nemesi társadalom szürke, azaz forrásokkal pontosan nem megrajzolható zónájából kiemelkedjenek az országos politika színpadára.

Függelék

I

Az alábbi tizenkét forrás a Lónyai István végrendeleti hagyatéka ügyében Naményi Miklós, illetve Csapi/Eszenyi István fia, János és Kállói Lökös Miklós fia János között folyó perben keletkezett iratok korunkra maradt része. Az oklevelek egy kivételével a Kállay család levéltárában maradt fenn, egyik részük eredetiben (5–6, 7, 10–12), másik részük egykorú másolatban (1–3, 8–9), köszönhetően annak, hogy Kállói Lökös János sokáig nem volt hajlandó visszafizetni adósságát. Az egyetlen máshol megőrződött oklevél (4) a Zichy család levéltárában található (mivel a Zichy-oklevéltárban szövegét közzé tették, erről csak magyar nyelvű tartalmi kivonatot közlök.)

1

1435. február 20., Eszeny

Csapi István kötelezi magát, hogy a Lónyai Istvántól kölcsönvett 150 aranyforintot június 24-ig visszafizeti, amennyiben nem tenné, István elfoglalhatja a Parnó birtokon, a Bodrog folyón működő malmát az összeg kiegyenlítéséig.

A Kállói Lökös János részére 1451-ben készült másolat egy – jobb sarkán hiányos – papírlap második oldalán másodikként lemásolva, élén: *Copia littere obligatorie Stephani de Chap.* MNL DL 54908. (Kállay cs. lt. 1400-586.)

Ego Stephanus de Chap onera et quelibet gravamina Ladislai et Augustini fratrum meorum ad subnotatam fassionem super me assumptis pro quibusdam necessitatibus ad presens urgentibus recognosco et fateor ab egregio Stephano de Lonya centum et quinquaginta florenos auri ducatos mutuo accomodasse et recepisse tali obligavimus vinculo interserto mediante, quod si ad festum nativitatis Beati Iohannis Baptiste proxime venturum¹ eosdem centum et quinquaginta florenos auri ducatos reddere et restituere non valerem, protunc iamfatum Stephanum de predicta Lonya in dominium molendini mei, in fluvio Bodrog in facie possessionis Parno vocate currente harum vigoribus intromitti et, quousque premissos centum et quinquaginta ducatos in auro reddere et restituere valebo eidem quoad plenum ipsum in dominio eiusdem molendini propriis meis expensis conservare contra quoslibet impetitores tenear expedire testimonio mediante. Datum in Ezzen, in dominica Exurge, anno Domini M^{mo} CCCC^{mo} XXXV etc.

¹ 1435. jún. 24.

2

1440. június 28.

Kállói Lökös János kötelezi magát, hogy a Lónyai Istvántól kölcsön vett 32 aranyforintot szeptember 14-ig visszafizeti, amennyiben nem tenné, István elfoglalhatja Székely vagy Laskod nevű birtokát az összeg kiegyenlítéséig.

A Kállói Lökös János részére 1451-ben készült másolat egy – jobb sarkán hiányos – papírlap második oldalán harmadikként lemásolva, élén: *Copia littere obligatorie Iohannis Lewkes de Kallo*. MNL DL 54908. (Kállay cs. lt. 1400-586.)

Nos Iohannes Lewkes de Kallo damus pro memoria, quod nos quadam necessitate compulsus a nobili et egregio Stephano de Lonya triginta duos florenos auri mutuo accepisse, quos eidem in festo Sancte Crucis nunc proxime venturo¹ solvere assumpsimus, immo assumimus presentium per vigorem tali vinculo et condicione inserto, quod si termino in prefixo dictos triginta duos florenos auri prescripto Stephano de Lonya solvere seu restituere non possemus aut non curaremus, extunc idem Stephanus totalem portionem nostram possessionariam in possessione Zekel aut Laskod vigore presentium occupandi aut introeundi habeat facultatem et tandiu, quousque ipsi Stephano satisfecerimus, tenendi, utendi habeat facultatem. Assumimus etiam eundem Stephanum de Lonya contra quoslibet impetitores in dictis portionibus possessionariis conservare propriis nostris laboribus et expensis, ad quod nos obligamus litteris nostris mediante sigillo nostro emanatis. Datum feria tertia proxima ante festum Beatorum Petri et Pauli apostolorum, anno Domini Mmo quadringentesimo quadragésimo.

¹ 1440. szept. 14.

3

1448. szeptember 8., Namény

Lónyai István a jelenlegi török elleni hadjáratra indulván javairól és kintlevőségeiről végrendelkezik, általános örökösének atyafiát, Naményi Miklóst megtéve.

A Kállói Lökös János részére 1451-ben készült másolat egy – jobb sarkán hiányos – papírlap második oldalán elsőként lemásolva, élén: *Copia littere testamentalis condam Stephani de Lonya*. MNL DL 54908. (Kállay cs. lt. 1400-586.)

Ego Stephanus de Lonya in progressu exercitus presentis contra Turcos instaurati, in festo nativitatis Beate Marie virginis gloriose in anno Domini millesimo quadringentesimo quadragésimo octavo, in possessione nostra Nomyn vocata, coram discretis dominis Andrea plebanus de dicta Namyn ac Stephano capellano eiusdem, Paulo plebano de Wythka necnon nobili Ladislao de dicta Lonya fratre, ac Sebastiano et Elya dictis Feyzes, Petro Thalaz, altera Petro Feyerwary, Fabiano sartore, cantore Herman dictis et Ladislao litterato, iobagionibus in dicta Nomyn commorantibus, tale feci testamentum et testamentariam dispositionem, quod si voluntate Dei in exercitu prefato persone mee periclitari contingitur, extunc omnia bona solus nobilis Nicolaus filius Stanislai de dicta Nomyn, frater meus tam mobilia, quam immobilia, videlicet clenodia domorum, argenteria ac vestimenta, equatias, oves, boves et vaccas, item scrophas, pecudes et pecora et alia omnia et nemo alius pro salute anime nostre disponere debeat atque possit. Dispono etiam testamentaliter, quod omnia debita, quibus michi tenentur, modo infrascriptis sol-

vere, ut dictus Nicolaus de Nomy, frater meus ab eisdem recipere valeat et modo, quo supra, pro salute anime mee dispenset: item Petrus Parvus, Benedictus Chor in Kemeche commorantes tenentur XXXIII florenos auri, pro quibus Blasius ibidem commorans fideiussor est; item condam egregius Stephanus de Chap tenetur florenos auri centum et quinquaginta, Iohannes filius Lewkes de Kallo florenos auri quadraginta, relicta Briccii de Theth florenos auri XVIII, Iohannes litteratus civis de Nempty florenos auri centum et quinquaginta, Iohannes de Chahol florenos auri sex, quidem Silvester florenos auri XXXII; item Franciscus carnifex, Thomas Magnus, Michael Doma, Petrus Zakach in possessione Essen commorantes florenos auri XXXII, Geogius Zantho in Epperies residens florenos auri II, Moises de Davidhaza florenos auri XXV, Polya frater eiusdem Moysi, cuius bona in ipsum sunt redacta, tenetur florenos auri XV pro²⁴² una lorica deportata per eundem; item Albertus Poka in Zaptha, familiaris Georgii de Athya commorans florenos auri quadraginta tenentur, quos quidem omnia premissa mea debita dicto Nicolao de Nomy fratri recipiendos et reoptinendos sic, videlicet quo, ut supra, periclitarer, commisi et committo per eundem pro salute anime celebrandos. Testimonio presentium litterarum sigillo meo proprio consignatarum mediante. Datum die, anno et loco in prescriptis presentibus prefatis et aliis quampluribus.

4

1450. január 8., Karász

Bálint karászi és István ajaki plébános, István kisvárdai esperes jelentése Pásztói Lukács egri kanonokhoz és vikáriushoz. Levele értelmében január 8-án kimentek Karász birtokra, ahová megidéztek Naményi Miklós tanúit, akik Miklós személyes, illetve (Csapi István özvegye)²⁴³ Borbála asszony nevében embere, Gergely jelenlétében eskü alatt tanúvallatást tartottak. E szerint Jakab, Lónyai István akkori familiárisa azt vallotta, hogy amikor István a seregbe indult, Dénes naményi bíró házában valamennyi ingó és ingatlan javát, különösen azt a 150 aranyforintot, amelyet még Lónyai István adott kölcsön Csapi Istvánnak, Miklósra hagyta végrendeletileg; Jakab ekkor ott volt és István saját szájából hallotta ezt. Komorói András ugyanezt vallotta. Demeter lónyai jobbágy azt vallotta, hogy ő ott volt István végrendelezésénél, és hallotta, hogy minden vagyonát, különösen a 150 aranyforint kölcsön behajtását Miklósra hagyta. Dénes bíró ugyanezt mondta mint Jakab. Gál benki, András és Fábrián vitkai, Mátyás naményi, Tamás és Albert kászonyi jobbágyok szintén ugyanezt vallották. – A hátoldali szentszéki perfeljegyzés szerint a felperest Gulácsi Pelbárt leleszi konventi ügyvédvalló levéllel, az alperest Tamás deák bástori lakos közjegyzői levéllel képviselte, a felperes (névében ügyvédje) bemutatta a tanúk vallomását, és lemondott további tanúk bemutatásáról, és a felek kérték, hogy nyissák meg és tegyék közzé a tanúk vallomását és személyét. Az alperesi ügyvéd tiltakozott,¹ mondván neki joga van védekezni a tanúk személyeivel szemben, és kérte, hogy adjanak neki másolatot a tanúk vallomásáról és új határidőt. A bíró elrendelte

²⁴² Előtte kihúzza: „item.”

²⁴³ Vö. Zichy IX. 196.

a másolat kiadását és új időpontot adott György-nap (ápr. 24.) nyolcadára. – Zichy IX. 233. (MNL DL 80969. – Zichy cs. zsélyi lt. 214-C-177.)

¹ A kiadásban a „protestans” helyett „pro astacione” áll, mint az előző mondat utolsó szava.

5

1450. november 12., Eger

Gatályi Fülöp egri nagyprépost, kanonok és vikárius korai időpont miatt elhalasztja a Naményi Miklós, illetve Eszenyi István fia János és Kállói Lökös Miklós fia János között folyó pert András-nap nyolcadára.

Papíron, zöld viaszba nyomott zárópecsét töredékével. A külzeten címzés: *Pro nobilibus Iohanne filio Nicolai Lewkes de Kallo et Iohanne filio Stephani de Essen contra nobilem virum Nicolaum de Nomen ad octavas festi Beati Andree apostoli nunc affuturi ratione prioritatis termini; prorogatoria.* MNL DL 55471. (Kállay cs. lt. 1400-648.)

Philippus de Gathal prepositus et canonicus

necnon vicarius ecclesie Agriensis in spiritualibus generalis

Damus pro memoria, quod causam, quam nobilis vir Nicolaus de Nomy, pro quo discretus dominus Stephanus presbiter, provisor curie domini Nicolai Baryws prepositi capelle Beate Marie virginis de castro Agriensi, procurator legitimus cum litteris procuratoriis conventus de Lelez astitit contra nobiles viros Iohannem filium Stephani de Essen et Iohannem filium Nicolai Lewkes de Kallo, pro quibus assumptor termini comparuit et terminum assumpsit iuxta continentiam aliarum litterarum nostrarum citatoriarum necnon certorum ecclesiarum plebanorum nostrorum in hac parte executorum facte huiusmodi citationis relatoriarum in octavis festi omnium sanctorum proxime preteriti coram nobis movere habebat, eandem ratione prioritatis termini ad octavas festi Sancti Andree apostoli¹ nunc affuturi statu in eodem duximus prorogandam. Datum Agrie, quinto die octavarum prenotatarum, anno Domini M^{mo} CCCC^{mo} L^{mo}.

¹ Nov. 30.

6

1450. december 11., Eger

Gatályi Fülöp egri nagyprépost, kanonok és vikárius elhalasztja a Naményi Miklós és Kállói Lökös János között bizonyos adósság miatt folyó pert újév nyolcadára.

Papíron, a szöveg alatt zöld viaszba nyomott pecsét darabjaival. A hátoldalon alul: *Iohannis Lewkes* (az ő példánya volt). MNL DL 55473. (Kállay cs. lt. 1400-652.)

Nos Philippus de Gathal prepositus et canonicus vicariusque ecclesie Agriensis in spiritualibus generalis memorie commendamus, quod causam, quam nobilis vir Nicolaus de Nomy, pro quo discretus dominus Stephanus presbiter, capellanus domini Nicolai Baryws prepositi capelle Beate Marie virginis ad latus dicte eccle-

sie Agriensis constructe procurator legitimus cum litteris procuratoriis conventus de Lelez astitit contra egregium Iohannem filium Nicolai Lewkes de Kallo, pro quo nobilis Michael de Raad similiter procurator legitimus cum sufficienti publico procurationis mandato comparuit, iuxta continentiam aliarum litterarum nostrarum prorogatoriarum in octavis festi Beati Andree apostoli nunc proxime elapsi in facto cuiusdam certi debiti rationi prioritatis termini coram nobis movere habebat, eandem per expressionem litis factam ad octavas festi circumcisionis Domini¹ iam proxime venturi sub forma plene responsionis duximus prorogandam. Datum Agrie, quinto die octavarum prenotatarum, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo.

¹ 1451. jan. 1.

7

1451. január 12., Eger

Galályi Fülöp egri nagyprépost, kanonok és vikárius az ügyvédek kérésére elhatalasztja a Naményi Miklós és Kállói Lökös János között a néhai Lónyai István felé fennálló és végrendeletileg Miklósrá hagyott tartozása ügyében folyó pert hamvazószerda (márc. 10.) nyolcadára, egyúttal meghagyja a kászonyi és az atyai plébánosoknak, hogy tartsanak az ügyben tanúvallatást.

Hiányos papíron, a szöveg alatt zöld viaszba nyomott pecsét töredékével. MNL DL 55475. (Kálly cs. lt. 1400-679.)

Nos Philippus de Gathal prepositus et canonicus ecclesie Agriensis vicariusque reverendi in Christo patris et domini domini Ladislai de Hedrehwara, Dei et Apostolice sedis gratia episcopi eiusdem ecclesie [Agriensis in] spiritualibus et causarum auditor generalis memorie commendamus, quod causam, quam [nobilis vi]r Nicolaus de Nonym, pro quo Dionisius de eadem procurator legitimus cum litteris procuratoriis] conventus de Lelez astitit contra nobilem virum Iohannem filium Nicolai Lewk[es dic]ti de Kallo, pro quo Michael de Rad similiter legitimus procurator cum sufficientibus procurat[ionis] mandato comparuit, iuxta continentiam aliarum litterarum nostrarum prorogatoriarum in octavis festi circumcisionis Domini proxime elapsi in facto cuiusdam certo debiti, utputa quadraginta floreni auri puri, quibus dictus Iohannes Lewkes condam Stephano de Lonya¹ fratri prefati Nicolai actoris vigore quarundam litterarum obligatarum manu propria ipsius Iohannis Lewkes scriptarum et sigillo eiusdem consignatarum et coram nobis iudiciale[m] exhibitarum debitorem obligari asserebatur, et quos idem condam Stephanus de Lonya tempore progressus sui ad exercitum contra sevissimos Turcos, crucis Christi persecutores in anno Domini M^{mo} CCCC^{mo} quadragesimo octo proxime elapso instauratum prelibato Nicolao actori pro salute anime sue exponendos testamentaliter, uti coram nobis deducebatur, commisit, coram nobis movere habebat, eandem auditis partium procuratorum propositionibus et responsionibus ad octavas diei cinerum nunc proximo affuturas sub forma receptionis et examinationis testium pro parte dicti

actoris super testamento antefati condam Stephani de Lonya producendorum ac feria quinta proxima post ipsum diem cinerum² in opido Casson coram plebanis de eadem et de Athya fieri debentibus et ad octavas predictas reportandorum duximus prorogandam. Datum Agrie, quinto die octavarum prenotatarum, anno Domini M^{mo} CCCC^{mo} LI^{mo}.

¹ Az eredetiben minden alkalommal tévesen „Chap” áll.

² 1451. márc. 11.

8

1451. március 11., Kászony

Sebestyén kászonyi plébános jelentése Gatályi Fülöp egri nagypréposthoz, kano-nokhoz és vikáriushoz a Lónyai István végrendelete ügyében a kászonyi Szent Mik-lós-egyházban tartott tanúvallatásról.

A Kállói Lökös János részére 1451-ben készült másolat egy – jobb sarkán hiányos – papírlap első oldalán, élén: *Copie omnium productorum pro parte nobilis Nicolai de Namyn contra nobiles Iohannem filium Stephani de Essen et Iohannes(!) filii Nicolai Lewkes dicti de Kallo, et prima copia attestationum testium etc.* MNL DL 54908. (Kállay cs. lt. 1400-586.)

Venerabili et in temporalibus commendabili et in Deo laudabili viro, domino Philippo de Gathal, preposito canonicoque et vicario ecclesie Agriensis in spiritua-libus ac causarum auditori generali, domino et superiori suo metuendo Sebastianus plebanus de Kasson executor in premissis.¹

Venerabilis vir, domine et superior mi metuende, debita obedientia et orationibus in Domino devotis premissis. Vestra noverit venerabilitas me litteras vestras super receptione et productione testium pro parte nobilis Nicolai de Nomyn contra et adversus nobiles Iohannem de Essen et alterum Iohannem de Kallo confectas et emanatas ea, qua decuit reverentia, recepisse, iuxta quarum continentiam volens mandatis vestris, ut teneor, obtemperare cum ex suscepti clericalis ordinis officio superioribus semper me oporteat obedire, universos et singulos testes, quos prefatus Nicolaus de Nomyn duxit nominandos ad feriam quintam proximam post diem cinerum² auctoritate vestra in hac parte michi attributa huc ad opidum Casson citavi ibique in ecclesia Beati Nicolai confessoris in dicta [Kas]son fundata more consueto super sancta ewangelia iurare facientes universorum attestaciones et testimo-nia super articulis in litteris eiusdem vestre dominationis expressis [...]andis recepi et in registro filiali presentibus incluso sigillo meo munito et sigillato eidem vestre venerabilitati ad octavas diei cinerum suo modo transmittere [c]uravi presentibus ibidem Michaele plebano de Gelyenes, quem recepi penes me pro cautioni firmiori, quia plebania de Athya pro nunc vacare dinoscit[ur]. Scriptis in loco et termino prenotatis, anno Domini millesimo CCCC^{mo} LI^{mo}.

Registrum super receptione testium pro parte nobilis Nicolai de Nomyn contra et adversus Iohannem de Essen et alterum Iohannem Lewkes de Kallo conductorum feria quinta proxima post dierum cinerum² factum

Item primo Ladislaus de Lonya citatus et iuratus fassus est, quod condam nobilis Stephanus de eadem Lonya ad scitum ipsius Stephano de Chap centum et quinquaginta florenos auri puri et Iohannes Lewkes de Kallo quadraginta florenos auri puri sub spe restitutionis accomodaverat, qui stricte sepissime predicta debita a prenotatis repetivisse, scilicet tamen ipsi ad sepissimas petitiones eiusdem restituere recusassent et ob hoc graviter eisdem indignatus fuisset. Dum autem prenotatus condam Stephanus de Lonya ad exercitum contra Turcos, crucis Christi emulos iter suum arripuisset, omnia sua bona et quelibet debita, sed et alias res inpignoratas nobili Nicolao de Nomyn pro eo, ut pro salute anime sue exponetur, testamentaliter legavit, presentibus ibidem Andrea de Lonya et Iohanne de eadem, Gregorio de Darocz, Iacobo Parvo, Demetrio Sclavo et aliis quampluribus illo adiuncto, quod certissime sciret litteram testamentariam scribi per Thomam de Mada.

Item secundo Andreas de Lonya citatus et iuratus fassus est eodem modo, sicut Ladislaus de Lonya, quod hic certissime sciret, quod dicti Stephanus de Chap et Iohannes de Kallo cum predictis pecuniis Stephani de dicta Lonya obligarentur et quod prefatus Stephanus de Lonya universa debita sua et tam prescripta sed et alia bona ipsius annotato Nicolao de Nomyn testamentaliter legavit coram ipso eo tempore dum ad bellum transiebat, pro salute anime sue exponentis et cetera fassus est sicut primus.

Item David de Kerechen fassus est certissime scire annotatos videlicet Stephanum de Chap et Iohanem de Callo cum predictis debitis Stephano de Lonya debitorie obligari, et de disponendis testamenti eiusdem Stephani de Lonya fassus est, sicuti primi, sed tamen eo tunc presens non fuit, dum predictum testimonium legatum fuerit, litteram testamenti dixit scire, quod Thomas de Mada scripsisset.

Item Gregorius de Darocz citatus et iuratus fassus est, quod semel ex voluntate et transmissione annotati condam Stephani de Lonya erga Stephanum de Chap pro repetendis prenotatis debitis ivisset, sed tamen reddere recusavit, super debitis autem Iohannis de dicta Kallo talem veritatem se scire retulit, quod ipse Iohannes de Kallo pro prenotatis debitis ab ipso Stephano de Lonya levatis quandam possessionem suam Laskod vocatam inpignorasset, quam possessionem pro officio Gregorius frater suus de eadem Darocz tribus annis possedisset et tandem dictus Iohannes de Kallo pretitulatam possessionem potentialiter occupasset sine restitutione premisorum debitorum; fassus est etiam ex parte testamentarie dispositionis sicut priores.

Item Paulus de Hethe citatus et iuratus fassus est, licet presens non fuerit, dum predicti centum et quinquaginta floreni auri Stephano de Chap et Iohanni de Kallo quadraginta floreni fuissent accomodati, sed tamen satis optime sciret predictos florenos auri per Stephanum de Lonya annotatos dominos accomodatos; de testamento et scriptione registri testamentalis fassus est, veluti priores.

Item Pelbartus de Gulach citatus et iuratus fassus est sicut Paulus de Hethe, illo insuper adiuncto, quod littere predictorum dominorum super predictis debitis confecte in manibus suis fuerunt et quod nondum restituissent dicta debita.

Item Fabianus sartor citatus et iuratus fassus est, prout dum ipse Stephanus de Lonya ad bellum ire vellet, ad auditum ipsius Nicolai de Nomyn commisisset immo

et testamentaliter legasset, quod annotata debita sua a predictis Iohanne de Kallo et Stephano de Chap, quoquomodo posset, reciperet et pro salute anime sue exponeret et hanc legationem dixit fore in Nomyn, in domo Georgii Urbani presentibus Ladislao et Andrea de Lonya ac Thoma de Mada.

Item Andreas faber citatus et iuratus fassus est, prout premissa debita ipse Stephanus de Lonya, dum iter suum acciperet ad bellum, presente ipso Nicolao de Nomyn testamentaliter pro salute anime sue exponenti legavit et Thomas de Mada litteras testamentales confecisset in dicto loco Nomyn vocato.

Item Demetrius Sclavus citatus et iuratus fassus est, quod ipse de [...] eiusdem Stephani de Lonya domini sui ex commissione eiusdem prefatos florenos I½C auri puri et quadraginta similiter florenos auri puri excepisset et annotatus dominus suus pretitulatis dominis de Chap et Kallo accomodasset, pro quibusdam florenis quadraginta florenis auri puri Iohannes de Kallo unam possessionem Laskod vocatam inpignoraverat, quosquidem florenos universos predicti domini nusquam reddere curaverunt; de testamento fassus est sicut priores.

Item Gallus Beche citatus et iuratus fassus est, quod Stephanus de Lonya universa debita sua legasset more testamento Nicolao de Nomyn, illo non pretermisso, quod ipsum annotatus Stephanus pro repetendis suorum debitorum erga dominos de Chap et de Kallo transmisset(!) et nunquam abnegassent premissa debita.

Item Mathias citatus et iuratus fassus est, quod Stephanus de Lonya tempore itineris exercitus sui universa et quelibet debita sua ac res inpignoratas Nicolao de Nomyn testamentaliter pro refrigerio anime sue exponere legasset, ipso tunc presente super quamquidem dispositionem testamentariam Thomas de Mada litteras confecisset. Retulit insuper, quod idem Stephanus de Lonya quadam vice erga Iohannem de Kallo pro debitis suis ipsum transmisset(!).

Item Iohannes Pethew de Lonya citatus et fassus est, quod bene vidit et scit, quod Stephanus de Lonya annotatis dominis Stephano de Chap I½C florenos auri et Iohanni de Kallo quadraginta florenos auri accomodasset et ipsum dominus Stephanus de Lonya sepissime pro repetendis dictis debitis erga dominos annotatos transmiserit, sed tamen semper reddere recusarunt. Dixit insuper, quod non tamen predicta debita, sed et alia quelibet debita idem dominus Stephanis de Lonya Nicolao de Nomyn testamentaliter in dicta Nomyn legavit pro salute sue exponi.

Item Iacobus Sclavus de Lonya citatus et iuratus fassus est eo modo per omnia veluti Iohannes Pethew.

Item Michael Pethew de Lonya citatus et iuratus fassus est predictos dominos cum predictis pecuniis obligatos remansisse, quos Stephanus de Lonya Nicolao de Nomyn legavit testamentaliter, licet tunc presens non fuerit, dum testamentum factum sit.

Item Stephanus de Boltragh citatus et fassus est isto modo, qualiter predicti domini bene obligantur, quia Stephanus de Lonya, dominus suus quadam vice pro annotatis I½C florenis auri erga Stephanum de Chap transmiserat. Audivit insuper, quomodo idem dominus Stephanus de Lonya premissa debita scilicet et possessiones inpignoratas pretitulato Nicolao de Nomyn in dicto loco Nomyn testamentaliter

pro salute anime sue exponendas legavit, ipso tunc presente et facie ad faciem predictum dominum suum contemplantem.

Item Ladislaus Zabar de dicta Boltragh citatus et fassus est, prout audivisset a domino suo, quod Stephanus de Chap I½C florenis auri et Iohannes de Kallo XL florenis auri sibi debitorie obligarentur; ex parte autem testamenti fassus est sicut ceteri.

Item Matheus Herczeg fassus est sicut Ladislaus Zabar.

Item Iohannes Briccii fassus est, [quod] bene [scit], quod annotati domini de Chap et de Kallo annotato domino suo cum predictis florenis [...]liter obli[garentur] et pluries ipsum pro repetendis suis debitis erga dominos [...] autem testamenti fassus est quem ad modum ceteri.

Item Blasius Byro de Lonya citatus et iuratus fassus est, [...] transmississe et quod audivisset prenotato Iohanni de Kallo XL florenos [...] de Nomyntestamentaliter legare pro refrigerio anime sue expone[n.] sunt se inscios.

¹ Az eredetiben a levél címzése volt.

² 1451. márc. 11.

9

1451.

Az egri szentszéki bíróságon keletkezett, a perrel kapcsolatos feljegyzések.

A Kállói Lökös János részére 1451-ben készült másolat egy – jobb sarkán hiányos – papírlap második oldalának alján a szabadon maradt helyre lemásolva. MNL DL 54908. (Kállay cs. lt. 1400-586.)

Anno Domini 1451

VI^{ta} die octavarum¹ pro A(ctore) Dionisius de Nomen, pro I(in causam attracto) Thomas litteratus de Bathor cum instrumentis publicis attestationibus et iuribus per petitionem actoris productis ipse procurator A(ctoris) renunciavit ulteriori productioni [testium] et probationibus. Iudex decreta et data copia ipsarum attestationum. Procurator I(n causam attracti) id petens statu[ere] terminum ad dicendum et exequendum contra dicta et personas testium et iura predicta octavas festi Beati Georgii martiris, si iuridica[.] fuerit, alioquin etc.

V^{to} die octavarum,² procuratores prescripti; prorogamus causam statu in eodem ad feriam secundam post Iohannis ante Portam Latinam.³ Item ipsa feria secunda prorogamus causam Iohannis Lewkes statu in eodem ad octavas nativitatis Beati Iohannis Baptiste.⁴

¹ 1451. márc. 19. ² 1451. máj. 6. ³ 1451. máj. 10. ⁴ 1451. jún. 24.

1453., Ramocsaháza

Tamás ramocsaházi és Tamás volt ibronyi plébános, káplánok Héti Benedek egri kanonokhoz és vikáriushoz: parancsa értelmében felszólították Lökös Jánost Semjén birtokán Naményi Miklóssal szembeni elégtételadásra, aki késznek mondta magát, ezért Naményi Miklóst megidézték jelenléte elé Jánossal szemben Kisasszony-nap (szept. 8.) nyolcadára.

Papíron, két természetes színű viaszba nyomott zárópecsét darabjaival. A hátlap tetején perbeli feljegyzés: *per Thomam litteratum de Bathor procuratorem in con[...]*; alul: *relatoria*. MNL DL 55563. (Kállay cs. lt. 1400-721.)

Honorabili ac egregyo domino, domino Benedicto Hethy canonico et vicario ecclesie Agriensis, domino et superiori nostro plurimum honorando¹

Honorabilis vir, domine et superior noster metuende! Noveritis litteras vestras preceptorias nobis directas personaliter accessimus ad possessionem Semyen ibique egregium virum Iohannem Lewkes contra nobilem virum Nicolaum de Namen amonimus ad satisfactionem, ideo egregius vir Iohannes Lewkes obedivit et concessit littere vestre dominationis necnon nostre amonitionis omni in eadem plenam satisfaciendi cum omni bona sua eidem nobili viro Nicolao de Namen, ideo nobilem virum Nicolaum de Namen citavimus ad vestram presentiam contra nobilem virum Iohannem Lewkes ad octavas nativitatis Marie virginis gloriose.² Scripta in Ramochahaza, anno Domini M^o CCCC^o L^{mo} tertio.

Thomas plebanus de Ramochahaza
necnon Thomas condam plebanus de Ibron,
capellani vestri continui

¹ A címzés a hátoldalon. ² Utána az „anno ... tertio” egyidejűleg kihúzva.

1454. március 2., Ramocsaháza

Tamás ramocsaházi, Pál apagyi, János baktai és Demeter fehértői plébánosok jelentik Héti Benedek kánonjogi doktor egri kanonoknak és vikáriusnak, hogy Naményi Miklóst megidézték Kállói Lökös János ellenében hamvazószerda (márc. 6.) nyolcadára a jelenléte elé.

Elhalványult írású papíron, két természetes színű viaszba nyomott zárópecsét darabjaival és kétőnek a nyomával. A hátoldalon keresztben szentszéki perfeljegyzés: *V^o die octavarum cinerum¹ sunt producta per Thomam litteratum de Bathor procurator A(ctoris) presente Francisco litterato procuratore In (causam attracti), que tenebatur universa sua iura, qua [...] super agravatis producere, quibusquidem sic inductis*. MNL DL 55568. (Kállay cs. lt. 1400-752.)

Venerabili viro, domino Benedicto de Hethy decretorum doctori, canonico et vicario ecclesie Agriensis necnon in spiritualibus causarum auditori generali, domino ipsorum honorando²

Orationum suffragia devotarum. Venerabilis vir, domine noster honorande! Licet tamen mediantibus litterarum vestrarum pro partibus egregiorum nobilium, videlicet Iohannis Lewkes de Kallo ab una, parte vero ab altera Nicolai de Nomen, in quibus litteris vidimus contineri nosque litteras vestras honore et reverentia, quibus decuit, recepimus pro aleganda citationis peremptorie in hiis scriptis, qua tandem suspensa executione, in quibus aliud habere nolentes, itaque nos³ ad egregium Nicolaum de Nomen personaliter accessimus ipsumque ad exhibenda universa iura sua et acta super universis ac premissis habita, uti in litteris vestre venerabilitatis continetur, ad octavas cinerum⁴ rationem redditurum super premissa contra prenommatum egregium Iohannem Lewkes de Kallo citavimus coram vestra dominatione ac venerabilitate comparendum. Scripta in Ramochahaza, sabbato die, in die ex(!) citationis nostre et executionis ante diem cinerum, anno Domini M^o CCCCL^o quarto.

Thomas plebanus de Ramachahaza,
Paulus de Apagh, Iohannes de Baktha,
Demetrius de Feyrto plebani vestri etc.

¹ 1454. márc. 10.

² A címzés a külzeten.

³ Előtte kihúzva: „ad”.

⁴ 1454. márc. 6.

12

1454. június 23.

A leleszi konvent emlékezetül adja, hogy Naményi Szaniszló fia Miklós elismerte, hogy Kállói Lökös Miklós fia János kifizette neki azon 32 aranyforintot, amellyel Lónyai Istvánnak tartozott és amelyet ő megörökölt Istvántól.

Papíron, hátlapján természetes színű viaszba nyomott pecséttel. MNL DL 55574. (Kállay cs. lt. 1400-750.)

Nos Blasius prepositus et conventus ecclesie Sancte Crucis de Lelez memorie commendamus, quod Nicolao filio Stanislai de Nomyn onera et quilibet gravamina Stephani filii ac universorum fratrum suorum, quorum infrascriptum tangere dinosceretur negotium, si iidem temporis in eventu confessioni subnotande contradicere aut eandem quoquomodo infringere seu retractare attemptarent, per omnia super se recipiente coram nobis personaliter constituto per eundem Nicolaum confessum extitit nostri in presentia pariter et relatum, quod quia egregius Iohannes Lewkes de Kallo sibi super triginta duobus florenis auri puri, quibus idem Iohannes Lewkes propriis suis litteris obligatoriis mediante condam Stephano de dicta Lonya, fratri suo debitorie fuisset obligatus, iidemque triginta duo floreni auri in ipsum iure successorio essent devoluti, congruam, plenam ac omnimodam satisfactionem impendisset. Ideo ipse prefatum Iohannem Lewkes de Kallo super premissis triginta duobus florenis auri puri cassatis et carere commissis prescriptis litteris suis obligatoriis reddidisset et commisisset, immo coram nobis reddidit et commisit quitum et expeditum ac per omnia absolutum atque satisfactum vigore presentium mediante.

Datum die Dominica proxima ante festum nativitatis Beati Iohannis Baptiste, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto.

II

1518. december 25., [Namény]

Lónyai János javairól végrendelkezik.

Restaurált, lyukas papíron, a szöveg alatt gyűrűspecsét darabjával. MNL DL 84635. (Lónyay cs. lt. AG 30-91.)

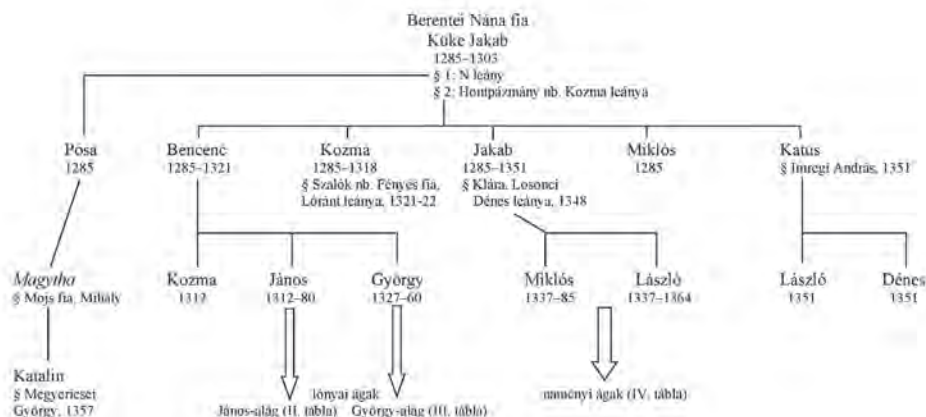
In nomine Domini, amen. Nos egregius Johannes de Lony[a], licet eger corpore, mente tamen per omnia sanus, coram egregiis dominis Ladislao de Lonya, Francisco de Zakol et generosa domina Iustina, consortis Ladislai de Lonya, consorte nostra Dorothea ac honorabili Anthonio plebano de Namen, tale facimus testamentum: pr[imo] animam meam ad protegendum trino Deo omnipotenti ac genetrici eiusdem gloriose virginis Marie et omnibus sanctis, corpus vero meum terre ad [s]epellendum. Postremo quatuor famulis nostris pro servitiis eorum, alii ex eis mortuo sunt, obligamur quatuor florenos, pro quibus legimus heremitis unum vas vini reddere pro refrigerio animarum suarum; in Bolthrad quatuor vitulos triennium habuimus, ex eis unum Osvaldo servienti nostro legimus, secundum Matheo Toth pro floreno I legimus. Iacobo servo obligamur denarios LXXV, filio suo Benedicto denarios VIII, Dorothee denarios XXXIII, quibus legimus solvere debitam; Simoni Beene legimus florenum I; Georgio famulo ex duobus equis gradariis¹ prioribus unum pro servitiis suis eidem legimus; Benedicto curriero ad festum Sancti Georgii obligamur florenos I½; Matheo pastori porcorum anno suo completo solvatur florenos II; Francisco Hegedws de Namen legimus duo iugera frugum; Mathie Bwcho pro suo servitio legimus florenos I½; possessio Baktha stati in pignore florenos II½^C minus florenos II; possessiones vero nostras omnes filii nostri possideant, que sunt divise cum fratre nostro egregio Ladislao de Lonya; ecclesie Beate Virginis Marie de Namen legimus duo iugera frugum; ecclesie Beati [Petri] apostoli de Lonya legimus tria iugera frugum; Anthonio plebano de Namen unum iugerum frugum; ante autem funus unum equum de gradariis¹ viliozem portare debeant; magistro de Lonya pro suis servitiis obligamur florenos III, pro quibus eidem unum vas vini et medium dare debeant et vas solvere velit; relicte Georgi Mezw duos boves suos solvere debeant; Georgio famulo nostro legimus florenum I; pictarium, quod a domina relicta Iohannis Jakchy accepimus, ex eo unam crucem ad ecclesiam Sancti Petri de Lonya disponere faciant. Humagium autem Pauli, si accipere possunt, ex eis decem florenis matri sue dare debeant, de residuis vero autem ad alia neccessaria disponere ad ecclesiam Beati Petri de Lonya faciant. Omnes vero alias res mobiles et immobiles argenteas et omnes, si contingentes, casu generosa domina Dorothea,² consors nostra divisionem cum filiis nostris conaretur, extunc duas partes filiis nostris, tertiam vero partem uxori nostre Dorothee legimus. Ulterius ecclesie Sancti Petri de Lonya silindriis duo millia et quatuor centum obligamur, suos solvere debeant. Gregorio

Polykh de pretio bovis denarios XLIII¹/₂ solvant, circa refrigerium autem anime nostre iuxta honorem et salutem videre velitis et dignemini. Executores autem [... egre]gios Ladislaum de Lonya, Franciscum Zokoly et generosam dominam Iustinam, consortem fratris nostri Ladi[slai de L]onya. In cuius rei testimonium firmitatemque perpetuam nos Anthonius plebanus de Namen litteras nostras sigillo nostro munitas duximus concedendas. Datum in die natalis Domini nostri Ihesu Christi, anno Domini 1518.

¹ Az eredetiben „redariis” áll.

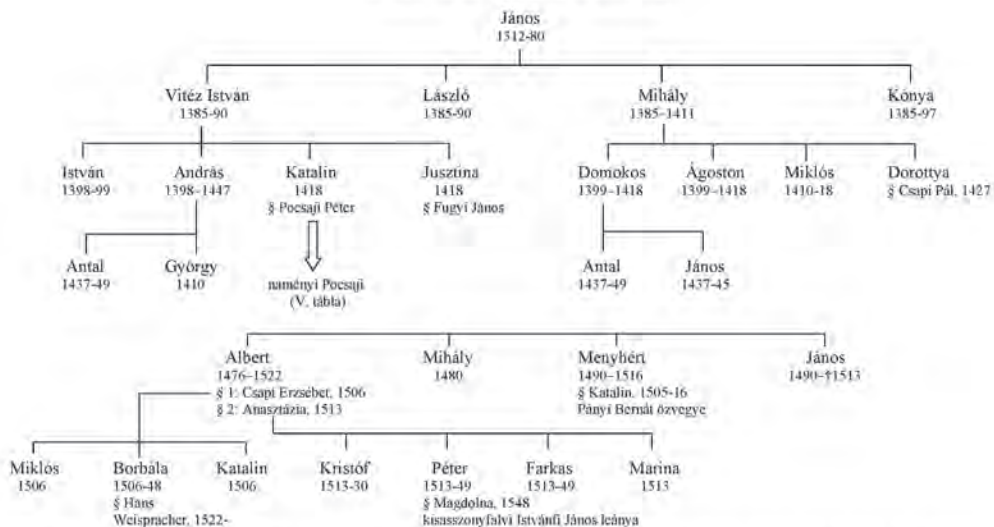
² Utána kihúzva: „domina” áll.

I. tábla: Lónyai család
(elágazások)

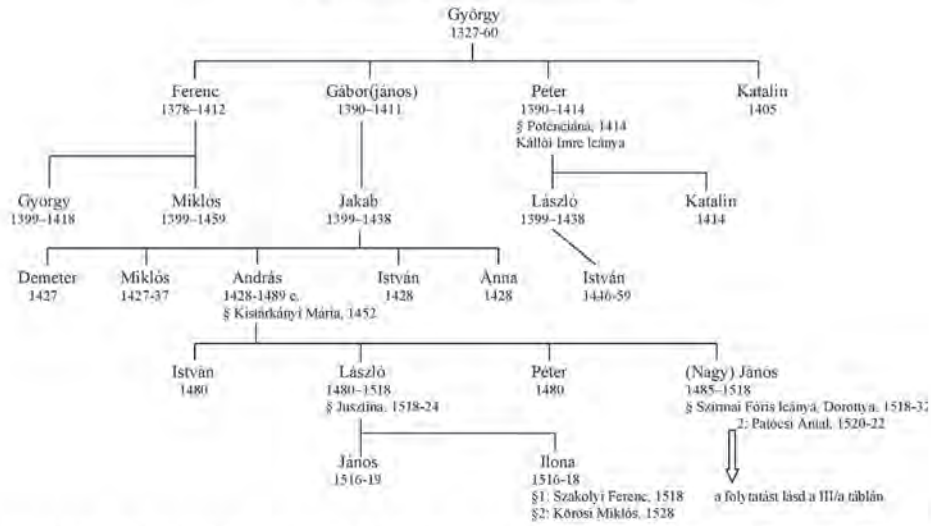
(1285: Karácsonyi: Az első Lónyayak 77. (Reg. Arp. 3397. sz.), 1303: Anjou I. 527. sz.; 1312: Zichy I. 136., 1318: Anjou V. 222. sz.; 1321: Anjou VI. 281. sz.; 1322: Anjou VI. 807-808. sz.; 1327: Anjou XI. 225. sz.; 1337: Anjou XXI. 411. sz. (MNL DF 233621.); 1348: Anjou XXXII. 78. sz.; 1351: Anjou XXXV. 16., 160. sz.; 1357: Karácsonyi: Az első Lónyayak 99., Pálosfalvi: Noble Eth 118., 1364: Anjou XLVIII. 692., 749. sz.; 1380: MNL DL 84297.; 1385: MNL DL 84301.

II. tábla: Lónyai ág Bencenc fia János alága

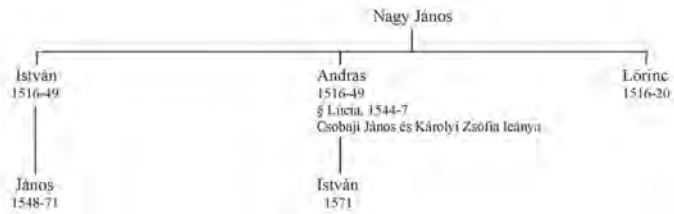
1385: MNL DL 84301.; 1390: MNL DL 84307.; 1397: MNL DL 84312.; 1398: MNL DL 84314.; 1399: Zichy V. 113-15.; 1410: ZsO III. 350. sz.; 1418: ZsO VI. 2500., 2699. sz.; 1427: ZsO XIV. 658. sz.; 1437: MNL DL 84433.; 1445: MNL DL 84463.; 1447: Archantológia 1301-1457 II. 147.; 1449: Zichy IX. 227.; 1476: MNL DL 30577.; 1480: Karácsonyi: Az első Lónyayak 109.; 1490: MNL DL 101108.; 1505: Bánfai Szabó: Pest 319/1229. sz.; 1506: MNL DL 75753.; 1513: MNL DL 36584., DL 106083. pag. 101., DL 108335.; 1516: MNL DF 253823., fol. 267r.; 1519: MNL DL 23252.; 1530: C. Tóth: Bereg megye járásai 184-186.; 1548: MNL OL E 148. a-600-30., vö. Csernelyi: Egy 16. századi soproni ispán, MNL OL E 148. a-18-13, a-251-16.; 1549: Maksy: Magyarország birtokviszonyai I. 187.

III. tábla: Lónyai ág Bencze fia György-alág

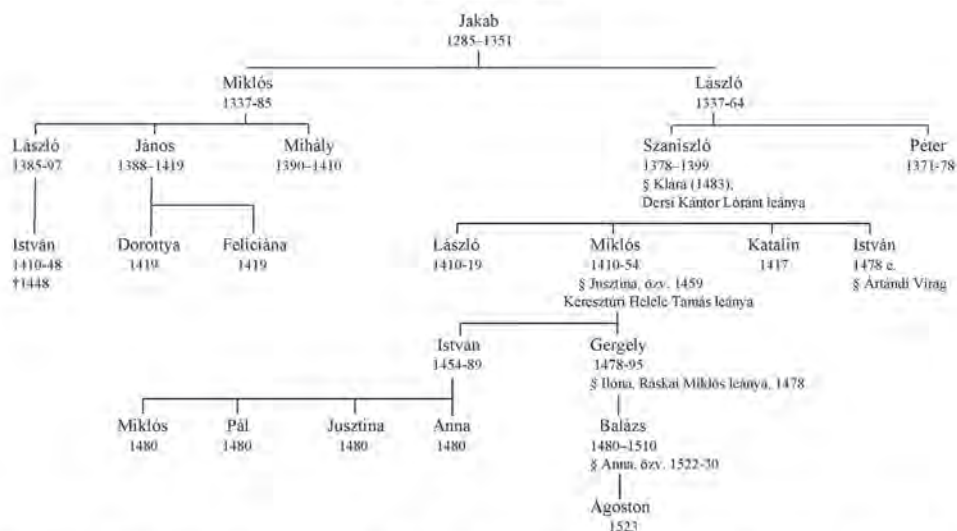
1378: MNL DL 84292.; 1390: MNL DL 84307.; 1399: Ztch. V. 113.; 1405: Lelesz:356/91. sz. 1411.; ZsO III. 350. sz.; 1412: ZsO III. 2006. sz.; 1414: ZsO IV. 2094.; 2209. sz.; 1418: ZsO VI. 2058.; 2500. sz.; 1427: ZsO XIV. 189. sz.; 1428: ZsO XV. 1147. sz.; 1437: MNL DL 84433.; 1438: MNL DL 84444.; 1446: MNL DL 84470.; 1452: MNL DL 14577.; 1459: MNL DL 84514.; 1480: Kanicsói. Az első Lónyayak 109.; 1485: MNL DL 103911.; 1489: MNL DL 101208.; 1516: MNL DL 84626.; 1518: MNL DL 84635. (Függelék II.). az apám: MNL OL P 423. I-1532-2; 1519: MNL DL 23252.; 1520: Csáky II. 544.; 1522: MNL DL 84646.; 1524: MNL DL 84648.; 1528: MNL OL P 72. 421-2.

III/a tábla: Nagy János leszármazottai

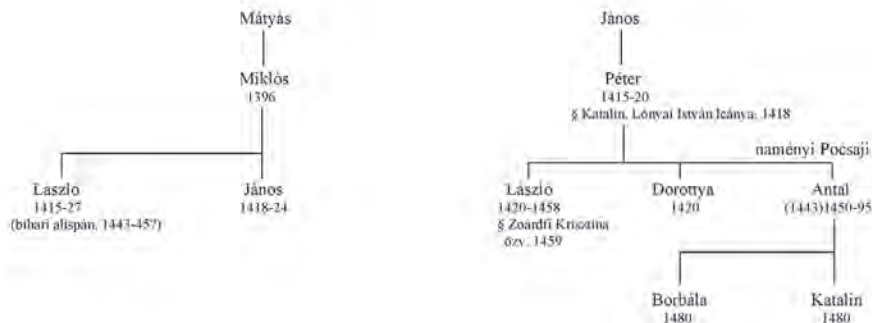
1516: MNL DL 84626.; 1520: Csáky II. 544.; 1544: MNL OL P 392. II-2-338.; 1547: MNL OL P 451. I-1547-1.; 1548: MNL OL P 450. II-28-27.; 1549: Magyarországi birtokviszonyai I. 187.; 1571: MNL OL P 450. II-3-1.

IV. tábla: naményi ágak

1371: MNL DL 84286.; 1378: MNL DL 84293.; 1385: MNL DL 84301.; 1388: MNL DL 84305.; 1390: MNL DL 84307.; 1397: MNL DL 84312.; 1399: Zichy VV. 113.; 1410: ZsO II. 8101. sz.; 1417: ZsOVI. 1298. sz.; 1419: ZsO VII. 121. sz.; 1448: MNL DL 54908 (Függelék I/3. sz.); 1454: MNL DL 55574.; 1459: MNL DL 38328.; 1478: DL 18018., 84547.; 1480: MNL DL 84553.; 1483: MNL DL 62352.; 1489: MNL DL 101095.; 1495: MNL DL 101208.; 1510: MNL DL 84608.; 1522: MNL DL 84646.; 1523: MNL DL 62454.; 1530: C. Tóth: Bereg megyé járásai 184.

V. tábla: Pocsajiak és naményi Pocsajiak

Vö. Engel: Genealógia, Ákos nem 5. tábla: Pocsaji ág. I. tábla: Pocsaji.
1396: Csáky I. 186.; 1415: ZsO V. 468. sz.; 1418: ZsO VI. 2552. sz.; 2099. sz.; 1420: Zichy VI. 609.; 1424: ZsO XI. 184. sz.; 1427: ZsO XIV. 115. sz.; 1443: Archontológia 1301-1457. I. 154. (bizonyítalmán); 1450: MNL DF 212144. (László és Antal carnalis testvérek); 1458: MNL DL 15216.; 1459: MNL DL 38325.; 1480: MNL DL 100935.; 1495: MNL DL 101208.